

ROMAAN

No

20

Luuletaja **Anna Haava**,
pühitseb 15. okt. s. a. oma 65. aastast sünni-
päewa.

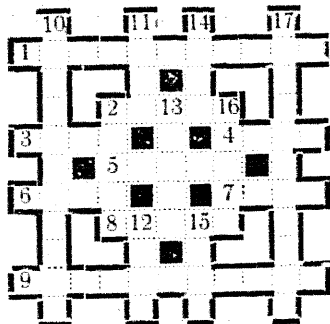
SP,
4542

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1929. A. VIII. AASTAKÄIK

Mõistatus

Nr. 20 (182).

Ristsõnademõistatus.
Seadnud Em. Gutmann.

Lahendus ilmub „Romaan“
Nr. 23 (185).

Sõnade tähendus.

Pahemalt paremale:

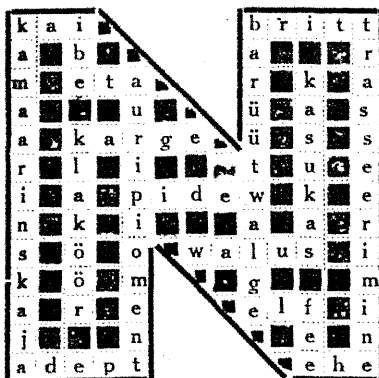
1. Aine millest valmistatakse leib.
2. Üks viimastest wabariikidest.
3. Kuue osa.
4. Ruiwatatud rohi.
5. Lindude jalgade liigutamisest tekkiw kohin.
6. Lüigsöömise ja liigjoomise lõputulemus.
7. Piima kogumiskoht lehmäl.
8. Süljehunnik.
9. Kardetawam sur.nakäskjalg.

Ülalt alla.

10. Warises põrmu rewolutsioonis.
11. Koormakandja loom.
12. Inimene, kes ei soowi head ligemesele.
13. Weenõu.
14. Wihmahoog.
15. Perioodiline kaupluskoht maal.
16. Hapu kali.
17. Üks inimese halbadest omadustest.

Mõistatuse lahendus

Nr. 17 (179).

Imestamisväärt odawasti, kergesti ja **puhtaks** pesete oma pesu pesupulbriga

LUMIWALG

ihes sellega pikendate ka pesu wastupidawust, samuti söögi- ja kööginõud ning mustad ja raswased käed saawad imestamisväärt kergesti puhtaks. Nõudke igal pool.

Pealadu: Tallinn, Suur Pärnumaantee, nr. 48.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU Wilhelm Jensen: Karin.—Ed. Wöhrmann: "Lauliku" kodu.—
Magdalena Thoresen: Elu okasteel.—John Galsworthy:
Mis õpetaja jutustas.—E. Molnar: Unerohi.—St. Przybyszewski: Luule-
tajad.—John P. Herrick: Tim Tabby.—Kurt Miethke: Katkestatud tshar-
dash.—Karl Busse: Mägede taga.—Luise Winkelmann.—Uus käsitasku.
—Arnold Liiv—Werilille armastus.—Zane Grey: Kõrbekuld.—Tõtt ja nalja.

Nr. 20 (182)

Oktoober 1929

VIII aastakäik.

Karin.

Säffa kirjaniiku Wilhelm Jenzeni romaan.

11

Üheksas peatükk.

Kuldselt tõusis lähem hommik waba maa kohale. Suurmeelselt lastis noor kuningas daani sõjaväed Stokholmist wabalt kodumaale tagasi minna, rahwastewaheline õigus ja inimlikkus hakkasid ühes temaga Rootsimaal walitsema.

Haruldane, juwime see sügis waldas noort wabadust; mis inimeste teada enam palju aega polnud sündinud, kuni weel tagasi mäletati, sündis; uueaasta noor oras kattis põldusid ja teistkorda seisid puud walges õieheites. Rewade näis sügise ümbert wemalikult olewat kinni mõtnud ja seega talwe walitsuse igawesti murdnud. Hõisates pani rahwas rikka wiljasaagi oita ja waatas üles noore kuningapaari poole jumaliku austusega ja uskliku tänuga, kuna ta nende külge sidus kõik õnnistuse, mis pärast pikka sõjahäda ja orjust maad arusaamatult küllastades õnnistas.

Criti arwati seda Karini andeks, kelle filmad wäsimatult walwajid puuduse üle ja kes targalt kui wanadus wõitis noorte inimeste südame, awaldas mitte ainult aumäärilikku, waid kes kuningakrooni kandis kui tõsist kohust.

Tema kõrwad seisid kõigile lahti, ja maaelanikkude filmad löid õnnelikult järema, kui tema oma walge hobuse seljas ilmud külaäärde ja lapsed hõisates majadesse jooksid ning kõigile „hea kuninganna“ tulekut kuulutasid.

Kuningas nägi seda rõõmuga, kuidas ta laias ümbruses rahwa südame wõitis. Mõnikord saatis ta teda tema teil, kuid tihti hooldis teda tähtsad tööd Upsalas kinni. Oli ju waja uut olukorda kinnitada ja elustada. Siis ratsutas Karin ükspäinis kaugel ees läbi päikese-paistelise maailma ja tema saatja järqnes talle alles kaugel. Mõtiskledes waatas ta kaugale ja ei märganudki tihti, et ta hobune seisma jäi. Mida ta mõtles, seda ta huuled ei awaldamud, mitte talle eneseleegi. Seameelega ratsutas ta mere poole, kus ta mõnelt kinqult wõis laia ja sinist mereranda silmitseda. Siis teadis teener, et kuningannale näisid kumid olewat nagu minutid, aga iial ei wihastanud ta, kui teener temale wiimaks lähenes ja aupakklikult päikesele õutatas, mis ta selja taga märkamatult alla wajas. Waikides pööras ta siis hobuse ümber ja ratsutas tagasi, ja küla elanikud, kust ta läbi läks, leidsid oma noore kuninganna alati olewat ilusama ja rahulikuma kui iial enne.

Nõnda ratsutas ta tänagi meresummaist koju poole. Oli parajasti möödnud aasta, mil ta Gustaw Waasaga Trollhätta ääres oli esimest korda kokku saanud, ja kauremini kui midu oli ta mäel peatumud ja ääretumasse kaugusesse maadanud, kuis teisel pool merd taewas ja wesi kokku sulasid, nii et ükski film ei wõinud seletada, kus üks lõppes ja teine algas.

Ja mõtiskledes ratsutas ta läna tagasi,

kuni teda paremat fätt. Wana-Upsala neljanur-
geline torn puuofste wahelt teretas. Teda wal-
das wististi mingisagune äkiline meeleliigutus ;
ta waatas üles kõrgete puulatwade poole, mis
kuningaküngastelt üle küla tõusid, siis õjutas ta
teenrile, ilma temata ebaši ratsutada, ja pööras
kõrwale. Külla ta ei puutumud: üle põlbude läks
ta Odini kingu jalale, kus ta sadulast maha
hüppas ja hobusele waba woli andis.

„Sa ootad mind, ma tean seba,“ ütles ta
tasakefi iseäraliku tooniga ja pani käe hobuse
kaelale. „Sina wiid mu ikka jälle kuningamajja
tagasi.“

Piffamisi läks ta mäest üles; pika sabaga
kleit wõt pats leheford, mis ta jalgade all kra-
bises, wõis ta käimist raskendada, sest tihti pea-
tus ta ja lastis oma pea kaele wajuda.

Nüüd oli ta ülemal ja loodum päike langes
talle pimestawalt filma. Riisloodis heitis päike
oma rohakat, melanfoolset walguist wäikesesse
orgu ja pruunidele puulehtedele, mis puude
kõrgelt ladwalt maha langenud ja wana halli
ohwrikivi tiheda korrana katfid.

Aga Karin tundis iga kohta kivil täpselt,
nii täpselt, nagu oleks ta kord nendel oma si-
damewerd walanud. Masinlikult läks ta sinna,
kus ta jõud raugenud, kui Gustaw Waasa te-
masti metsikus walus oli lahkunud, kus ta oli
põlwili wajunud ja nüüd otsaesise külmale ki-
wile wajutanud, enne kui ta alla Upsala teele
läks. Tema põlwed nõtkusid, nagu nad tooford
olid nõtkunud; oli, nagu oleks nüüd mingis-
gune metsik walu noore kuninganna rahuliku
näo wilku kiskunud ja nagu oleks määratu,
mitte enam tagasi hoida jõutud karjatus ta
woogawast rinnast tahtnud esile tungida.

Seal krabises midagi ta ees närtfinud leh-
tedes, nii et ta tuskatabes üles waatas. Ta fil-
mad tabasid otsekohe Upsala doomkiriku tornide
kulbmuna, mis oma päikesekiiri üle musten-
dawa metsa tagasi heitsid; aga need kiired tõm-
basid oma nitte niõõda ühest kõrgeft kujukst, mis
liikumatult ühe puutüwe najal nõjatas. Nüüd
pööras teegi oma pead ja ta suust tuli segane
karjatus. Mees oli Gustaw Rosen.

Üle lehtedega kaetud kivi kohtasid nende
pilgud, nagu nad seda nii tihti teinud juba
lapsesest saadit. Nad leidfid üksteise ja peatu-
sid kõnetult, liikumatult minuteid. Siis —

Siis pööras noormees kramplikult muksa-
tades kõrwale ja sammus mäest alla aasa-poole.

„Gustaw —!“ hüüdis Karin.

Rosen kuulis seda ja tuskatas, aga ei pea-
tumud.

„Ma käsin sind, Gustaw, jää paigale! Sinu
kuninganna käsi sind —“

See polnud käskiwalt öeldud; ainult lõp-
matu häärdus kajas neist käskivatest sõnadest.
Nad ei käskinud, nad palusid.

Surnfurwalt pööras mineja nägu, ja Gus-
taw Rosen tuli tagasi.

Kindlal sammul läks Karin temale wastu;
walu oli ta näolt kadunud, ta riind ei wooga-
nud enam; ta oli rahulik nagu ta filmad, nagu
ta filmad, nagu sügis nende ümber.

„Me peame mõneks ajaks lahkuma, Gustaw“
— Karini hääle ei wärisenud; ta käsi oli Gus-
taw käest kinni wõtnud ja pidas seda oma käes.
„Lapsena pidime ju nii tihti lahkuma, kui
päike loodus, ja ikka jälle tõusis ta.“

Ta õjutas teise käega päikesele, mille wi-
mane kiir nende wahel langes, nagu puulad-
must nende kohal wiimane kolletanud leht maha
libises. See langes Karini kulbjuustele; ta wõ-
tis selle ja ulatas ta Gustawile.

„Mul on nii mõnigi lill sinu mälestusets
meie kewadepäewilt,“ ütles ta. „Need õitsewad
teisel pool Trollhättat, ja nüüd on sügis, ja
siin pole mul sulle midagi muud mälestusets
anda kui see leht.“

Gustaw wõttis selle ja ta käsi pigistas ta
pragisedes puruks. Etimest korda awas ta huu-
led, ja need fosistasid, et Karin ta hääle wä-
risemist ei kuuleks:

„Ütle mulle waid üht, Karin, ja ma tahan
sinust rahulikult lahkuda — ütle mulle waid
üht — kas oled sa õnnelik? Kas armastad sa
Gustaw Waasat?“

Kuninganna pööras oma filmad doomkiriku
tornidele.

„Naine, kelle mees ta on, on õnnelikum pal-
judest teistest,“ wastas ta tasa.

„Kas sa armastad Gustaw Waasat, Karin?“

Gustaw lordas seda wärisewa, wägisi ma-
hasurutud ärewusega. Sekundisse oli kahe ini-
mese elu üle otustamine kokku surutud, ja Ka-
rin tõstis oma sinifilmad kallima näole ning
ütles kindla, efsitamatu häälega:

„Jah.“

Ja loodunud oli päewa päike ja jaha õõ-
tuul kohises wärisema panewalt läbi sügisilma.
Nõdrameelne hääle tungis Gustaw Roseni
rinnast, uimastel sirutas ta käed wälja ja kah-
mas nendega noore proua ümberf kõwasti
kinni.

Kuid Karin wabastas enese jõurikkalt.

„Kootsi kuninganna astub kaitsematult igasse
omni ja metsa sügawikku — kas sa tahad, et
ta seda enam ei tohi teha, Gustaw?“ küsis ta
tõsistelt.

Pisarad weeresid Gustawi filmast; ta käed
langesid nagu halwamatult maha. Kuid juba olid

Rarini käewarred jälle tema kaela ümbert kinni hufanud; ta filmad waatasid weel kord — kõike minewifu hülilgust enestesse toondades — tema filmadesse — —

„Ela hästi, minu Gustaw,“ ütlesid ta huuled, kummardufid ja suudlesid teda — — — ja Upsala poole kadus läbi widewifu muustendamata metja äärest üks walge täht — Rootsi kuninganna walge hobune.

Rahulikult nagu alati astus ta oma abikaasa majja ja filitas pehmeisti ta murerikast otsaesist. Palju muresid tungis noore kuninga otsaesisele ja need peletasid talt une. Ja unetult, nii jutustab ajalugu, uinus ta ka tol ööl. Siis awas Rarin unes suu ja rääkis. Ja kuningas kummardas ta kohale, ja kuninganna ütles unes:

„Ma kuningas Gustawit armastan tõesti, ei Gustaw Rosenit unusta iialgi —.“

Ei iialgi! Mälari wood on seda kuulnud ja sulistawad seda edasi. Ja Hjelmari järw kannab selle üle Wenerijärwe laia pinna ning läbi kaljuwärawate, millest roheline jõgi läbi tormab — siis tulewad Trollhätta kofed.

Nad tulewad nagu inimeste saatust, rahulikult, lähipaistwalt, ja suudlewad noogutawaid rohuförji, mis nende kohale kummarduwad. Siis

wäike keerutis ja kiiron kohisemine, waewalt märgatam, waewalt aimatam — aga wäikus ja selgus on kadunud ja ei tule enam tagasi. Kiiremini tormawad nad edasi, — ifka wäleda-mini aetud, ifka rutemini ja rutemini — siis äkki kukuvad nad alla sügawikku, kust neid enam kellegi käewars üles ei tõsta.

Need on Trollhätta kofed.

Nad kohisewad üle päewadest ja aastajanditeest. Poiss, kes nende ääres mängib, saab meheks, ja ta juuksed lähewad halliks. Ja kui ta wiimast korda kepi najal wälja nende juure wängub, siis on nad samajugused kui sel päewal, mil ta neid esimest korda nägi. Villedega raamitud nagu kewade, ja hõbewalged kui talw.

Nad kohisewad juba tuhanded, tuhanded aastad, weel enne kui leidus kõrwu, mis neid kuulas. Kangele üle kaljude paiskawad nad oma hõbetolmu, mille peal päitsekiired rõõmjates wärwides sirawad ja särawad. All aga, filmipimestawa majesteetliku loori warjus, woogamad ja keerlewad tormawad, kukuvad, tormilikud weed.

On hea istuda Trollhätta ääres sel, kes tahab midagi unustada, millest kukuvad weed üle kajawad.

(Lõpp.)

Lauliku kodu.

Ed. Wöhrmann.

Osmike lossiks mu wüerstlikul wõsul,
padrik mul pargiks all aurawas soos,
nõgesed lilledeks ähmunud aknal,
linalomp wanniks mul mudases woos.

Kadakas ukse ees õilmitsew sirel,
lepp mu akaatsia õue all,
wärwulind õöbik kanaaria kõlal,
promenaad karjamaa tänawal . . .

Seal olen sündind ja seal olen kaswand,
seal olen loonud mu salmidki ma —
see on Eesti lauliku kodu,
kurb ja waene, kuid kallis ta!

Elu ofasteel.

Norra kirjanik Magdalena Chorefei.

1

Juunipäike seisis kõrgel taevael, kui reisijad ühel põhjamaa aurikul pead üksteise järele kajutikesi välja pihksid ja ringi waatasid, milline ilm väljas valitseb. Nad kõik värisesid, sest ilm oli kibekilm, ja kui seda nimetati kõige ilusamaks suvekuuks, siis tänasid nad selle eest.

See ei maksnud aga esimese klassi reisijate kohta, sest soojad ruumid ei annud neile nurisemisets põhjust. Teisiti oli lugu laereisijatega, kellest hulk, nende higistas, nad näid, isegi emadid väikeste lastega, kogu õõ olid lausa taeva all mööda saanud. Aga seal polnud parata — igaüks pidi emast nii hoidma, kuidas ostas ja juutis.

Kõige mugavam oli laereisijate neil, kes olid kogunud korstna ümber; kuigi seal üks külg külmetas ja teine higistas, nad mõisid ometi külgesid wahetada.

Korstna jala najale toetudes istusid kats neiu, pea ja piht suurtesse rätikutesse mähitud, ning näisid magawat, sest neist möödus nii mõni, ja üks noor pois, kes selga mingisuguse seina vastu toetas, marssis wahetewahel edasi ja tagasi ning wilistas, ilma et neiu endid oleksid lastnud ehitada.

Düki aja pärast pani pois piibu põlema ja hakkas siis sügawa häälega, ilma et ise oleks suitsetamist ja sülitamist jätnud, mingisugust lõpmatut armastuslaulu laulma, milles „truudiseta neiu“ ja „äraantud sõber“ üksteist iial ei saa, sest et nad üksteisele awalikult oma armastust on awaldanud.

„Oh, see igawene jorutamine!“ hüüdis wiimaks üks neidudest ja heitis poisile lairwa pilgu. „Noh, see oli hea, et kord ka filmad awasid,“ ütles pois ja sülitas narde.

„Mis ja tahad minust?“ küsis neiu lähidalt.

„Kust ja tuleb?“ küsis pois vastu.

„Sealt, kus wiimati wiibisin,“ wastas neiu ja naeris teise neiu poole, kes nüüd ka ärganud.

Aga pisut hiljem läks ta reelingu ääre ja ei kestnud kaua, kui pois temale järele tuli.

„Ma märkasin sind küll eile õhtul,“ ütles pois ja silmitses teda armuult.

„Kas tõesti?“ küsis neiu ja pööras kõrwale.

„Kuhu ja tahad minna?“ jatkas pois.

„Mõne tuttawa juure siin ümbruses,“ wastas neiu. „Ja sina?“

„Sõidan jahlaewa järele, mis omale ohtsin.“

„Nii, siis oled ise oma peremees, sina!“
„See tähendab, minu isa on, kes laewa eest maksab. Aga mina pean teda juhtima.“

„Kelle poeg ja siis dieti oled?“

„Olgen Bjerke poeg.“

„Mis su oma nimi on?“

„Almund. Ja sina?“

„Ah, minu nimi on Ragna.“

„Du sul wanemaid?“

„Ei.“

„Siis tule ja ole minu oma, sina,“ sosistas pois ja pilgutas silmi.

Neiu tõstis filmad ja waatas temale oma selgete filmadega häbitawat otja.

„Ah, selline oled sa?“ küsis ta. „Ei, tänan!“ ütles ja läks eemale.

Pois wihastas sellest, mis ta ütelnud; aga see oli kord juba sündinud ja — pidi nii jääma. Milline ilus, tugew tüdruk, nii priiske ja terwe!

Kui oli tükk aega möödunud, nägi ta neiu äkki julgesti sinna poole tüürwat, kus t ma seisis, ja tal oli teine neiu kõrwal. Pois pu nastas märgates, et neiu tema vastu midagi head mõtet polnud.

„Sa küsisid ennist, kust ma tulen,“ algas Ragna ja jäi tema ette piistikpäi seisma. „Nüüd pead sa seda teadma. See neiu siin ja mina püüdsime mullu Loofoodides kalu.“

„Hahaha,“ naeris pois.

„Naera kui tahad,“ katkestas neiu. „Kes ise seiw on, sel oa ka õigus iseenele üle walitjeda.“

„Noh, siis oli teil küll ka õigus mõnda armamat pidada?“ pilkas pois ina tõstes — nüüd oli tema jälle wõimumees.

„Wõimalik, et tagasilükkamise ja rasti pahane oled,“ pilkas neiu jälle.

„Ei mäleta, et emast oleksin p: tunud!“

„Ah, wahest mäletad weel toda wahet maja, kus kats neiu oma ette elasid. Selle ees seisis ühel pühapäewaõhtul sinisugune ülekätelainud mehike ja nõudis sisselaskmist. Aga tüdruk andis talle teenitud wastuse. Kui oleksin mina olnud see wastuseandja, sa oleksid mu häälest ära tunnud, sest see häbematu pois, kel häbi polnud ausate neiuude kallale kippuda tahta, olid sina!“

Nende sõnadega pööras neiu t: lahkus, ja pois jäi häbitatult min: seisma. Talle tulid tolle õhtu sündmussew meelde. Ta oli tõesti kabe üksikultelusewari.

uffele kōputanud, aga weel iial polnud ta sel-
list noomitust saanud. See vihastas ja häbis-
tas teda nii, et ta meeleldi maa alla oleks wa-
junud.

Ta pööras neiu selja ja puristas oma wiha
merele; aga kui ta wiha jälle pisut alanes, pii-
lus ta kõrwale neiu poole, näha tahtes, kas ta
weel seal on. Jah, neiu seisis eemal nende wa-
hel, kes maandumistrepi ümber koondunud,
kuna laew mingisugusele wäikesele peatuskohale
lähenes.

Kui uhkesti neiu seal seisis! See vihastas
poissi hirmsasti.

Siis anti signaali ja laew jäi seisma. Trepp
lasti alla ja awati luuk. Ja nüüd tormasid kõik
oma kraamiga kahte wäikesse paati, mis maalt
tulnud ja warsti täis olid.

Ule segaduse kõlas komandosillalt „klaar!“
Madrused löid luugi kinni ja hakkasid treppi
üles tõmbama.

Samal hetkel kõlas ühe naise kaeblik hüüe;
tema oli alles maandumisele walmistamas. Ta
näis olemat haige ja nõrk; tal oli üks laps sü-
les ja teine käewal ja pisarad weeresid tal
silmist.

Õsmund oli peaaegu wastu tahtnisti maan-
dumiskoha lähedale astunud, aga kuigi ta neiu
weel meeleldi näha soowis, pööras ta oma näo
ometi teisele poole, kusjuures ta kohe märkas
naisi, kes hilistunud. Ja nüüd oli poiss oma
kohal — sest ta oli hea südamega ja abival-
mis. Weel enne kui madrus taipas, lastis ta
pooleldi ülestõmmatud trepi jälle alla, kahmas
naisest kinni, toimetas ta ühes lastega paati
ja andis ta kastiigi weel tagasi järele, ise ruttu
jälle laewale tagasi ronides. See kõik sündis
wälgu kiirusega, sest maju hakkas jälle töötama
ja kapteni kärsitu „klaar!“ kihutas kiirusele —
selliseid hilistumisi juhtus tihti.

Uga kõik oli ruttu sündinud ja see kiirus
lepitas kõik. Poiss wärises weel waewasti ja
waatas, kuidas naine paadis hakkama sai, naine
aga silmitses teda kartlikult, nagu ei oleks ta
weelgi taibanud, kuidas see kõik oli sündinud.

Siis libises paat minema. Uga samal hetkel
julges poiss ka neiu poole waadata. Ja see ta-
sus waewa, sest ta sai neiu peanoogutuse ja
järama pilgu, millele ta seega wastas, et kübara
peast wõttis ja kummardas. Neiu pidi märkama,
et ta temale tahtis anda kõik au, mida ta os-
kas anda.

Ühe pikerguse saare lõunaküljel elas wana
Olgen Bjerke. Ta oli elanud kalurina, tõusnud
laewaomanikuks ja elas nüüd wanul päewil ka-
lakaupmehena. Uga tal oli palju warandust ja

Õsmund oli ta ainus laps. Ta ei ajanud omia
asju wiimajel ajal mitte enam erilise hoolega,
waid see sündis waid selleks, et tal oleks mi-
dagi, millele ta wõis mõelda.

Ta oli abielus olnud kaunis kartliku nai-
sega, kes enamasti kõõgis wiibis ja ainult siis
tubadesse tuli, kui teda seal wajati, nagu hiir,
keda ainult waihus päewaajal august wälja
meelitab.

Temal oli teatud õune olnud; sest kui ta
paariaastase abielu järele poja sünitas, lah-
kus ta ühtlasi elust. Tema surma juures polnud
ta midagi erilist märgata, inimesed imestasid
waid ebamäärast suurt kirstu, milles ta wälja
kanti. Nad arwasid nii, mees walmas kõik ta
eluaaja, et ta liig palju ruumi ei kasutaks —
ja nüüd, mil ta surmud oli, oli ta temale sel-
lest poole enam ammu kui ta wajas! Kuid see
ei sündinud mitte mõneuguse kahetsewa tunde
pärast; Bjerke oli sellega rahul, et Jumal nende
abielu lahutuse asja oli oma kätte wõtnud.

Naise surmast oli nüüd kakskümmend kolm
aastat möödunud. Poeg oli mõneks aastaks
kaugele kooli saadetud ja pärast peafooliskä-
mist isa juure tagasi tulnud. Siin elas ta ja
wõttis elu sellisena, millisena see enmast pakkus.
Et wana Bjerke despoot oli, kes igauht sulas-
tas, sellest noormees ei küsinud. Tema tegi, mis
teised tegid, hoidis ülewõimtu eest kõrwale ja
päästis enese selle alt.

Sel kombel kaswas Õsmund üles, ilma et
isa wastu mingisugust südamlitust oleks tun-
nud, aga seda ei nõutudki. Temalt nõuti küp-
semas ees ainult üht, ta pidi raha teenima.

„Oma lagi jalgade all ja oma raha tas-
kus“ oli wana Bjerke juhtsõna. Sinna oli ta
jõudnud ja weel enam — ja nüüd oli poiss
selles wanaduses, mil temagi pidi seda katsuma.

Kuid temal polnud waja rahata alata nagu
isa. Teda ootas juba laew ja ühe lõuna poole
sõitwa laewaga pidi ta minema laewa üle wõtma
ja oma eluteed algama.

Dhtul enne teelminekut rääkis Bjerke po-
jale omal kombel kõlise sõna. Tema oli keset
kõike oma toorust ka elu üle järele mõtelnud ja
enejele selle offalise puu küljest mingisuguse tar-
kuse noppimud.

„Nüüd ei waja sa mitte wäga kodu küljes
kõlkuda,“ ütles ta. „Laewamehe kodu on seal,
kust ta laewale kaupa saab.“

Poiss naeratas. Arwas, ses suhtes wõiks isa
kindel olla.

„Ja siis weel naiste asjad,“ jatkas isa.
„Neist hoia enda kaugel. Need on enamasti kõik
kasutud ja tühised.“

„Jah, isa, aga,“ waidles poiss.

„Pole waja wastu rääkida,“ kisedas Bjerke

"See rõõmib nii mõistuse kui raha, ja toob ainult hukku!"

"Aga sina abiellusid ju ise ka," julges poisj wateelda.

"No, jah, kuidagi küll. Olin ju ka wiisküm- mend aastat wana. Kui sina nii wanaks saad, siis puhkan mina küll juba nullas, arwan ma, ja siis tee, mis ise tahab."

Poisj kõhatas ja jäi wait. Aga ta tegi tulewikast tahtmatult oma otsuse.

Kui tema wiiskümmend aastat wanaks sai, pidi isa, kes nüüd 75 aastat oli, jada aastat wana olema. No jah, sellega polnud siis häda. Jsa oli jalgadest nõrk, kui ta weel wiis aastat elas, siis oli see ime!

Poisj olets peaaegu wilistama hakanud.

"Ei, näed sa!" mõttis wana Bjerte jälle sõna, olles poja waimimise peale pahane. "Kui naised mehe warandusega minema ei lippa, siis on nad arad kui hiired, hiilikwad uste taga ja nurka- des — iial ei tea sa, mis mõtted neil on. Sü- hidalt — siia majja naist enam ei tule."

Ja oma sõnade kinnituseks pörutas ta ru- sikaga lauale, nii et wiinaklaasid tantšisid ja tirisefid.

"Ei, ei, isa," rahustas poisj. "Sellest pead sa olema waba, seda ma töotan!"

Aga kui ta üffi oli, mõtles ta kord õige hingeliselt oma emale, keda ta iial polnud näi- nud. Ja ta jattas temale mõllemist, kuni ta süda nii pehmeks sulas, et ta enam ei teadnud, mis enesega teha. Siis uinus ta magama. Aga see polnud mingisugune õige puhkus; tema waim oli liiasti liigutatud ja unelmid tulid ning läk- sid waheldamas järjekorras.

Kord seisjs ta aurikul ja lastis enesele tee- nijal klaasi wiina anda, kord käis ta ise oma laewal ringi ja lastis oma lipu üles tõmmata selle teretuseks, kes maalt teda käega wiipas. Ta tundis enese olewat nii waba ja rõõmsa, et peaaegu laulma tahtis hakata, kuna ta an- rut üles wimmas ja tuulesuuna silmitses.

Aga siis kuulis ta kaeblikku wirinat ja waa- tas taha. Weidi maad temast eemal põlwitas üks wäike kartlik naine ja püüdis enmast mulla sisse matta. Samal hetkel kuulis ta mürisewat lööki, mis kolas nii, nagu isa rusikaga lauale löi, ja naine kukkus surmalt maha. Tema tahtis naist aitama rutata — siis seisjs ta keset elutuba, kus isa tigidalt ja ahwardawalt laua ees istus ning surmu weel kord süurelt ja tu- gewalt tema ette tõusis, tema rusikasfätest kinni tahmas ja ta sõrmed ükfilult lahti tegi nagu tehafe lahti sõlm — kuni isa tumedast näost waeratus üle lehwis ja ta wana nägu otse lap- siku ilme omas.

Usmund äras südaõst sellest unenäost. Ja

tundis üsna selgesti, et ta nüüd oli näinud oma ema ja tema elusaatust. Aga isagi elusaat- tust oli ta näinud! Sejt mististi oli surmakäsi ainus, mis rusikasfäe suutis awada.

Hiljem päewal, kui ta juba aurikul teha ja käia mõis, kuidas tahtis, tundis ta enese ometi olewat kerge ja rõõmsa. Ei ta ei tahtnud koju igatsedal. Ja kui ta saigi mõne teise kodu kui see oli rahutu elu laewal, ta tahtis ometi wa- badust ülistada ja rahul olla.

Aga wähe leidus hetkeid, mil tal wõimalik oli wallatult mõllata.

Kokkusaamine Ragnaga ajas kõik ta mõtled upatile. Ta ei jaksanud jagu saada piinast, mida ta oli tunnud neiu ees häbistatult seisfes, kui see teda häbistas, ja igatsus neiuat jälle näha saada, elutses ta südames.

Nii ei teadnud ta muud nõu, kui afaas sü- dikalt ja õiglaselt oma kohuseid täitma. Mida hoolsamalt ta oma kohust täitis, seda wähem tundis ta noomiwaid sõnu, seda armsamini sa- rasti neiu silmad temale wastu. Nõnda kaswas ta mehjus.

Kaks aastat oli möödunud tost kohtamistest Usmundi ja Ragna wahel; wäikesel laewal oli olnud õnne; wana Bjerte oli oma pojaga ra- hul ja poeg käis kindlasti oma pörutamata nõu järele. Kui temale teegi kolm aastat tagasi olets ütelnud, et noormeesku waikfeil teil nii palju rõõmu mõiks pakkuda, tema ei olets seda usku- nud. Tema oli arwanud, et selle juure peab kuuluma ka tubli osa hullust, kui noormees ta- hab enmast õige noorena tunda.

Aga nooreea hullus on joowastus, ja igale joowastusele järgneb ärkamine — ning see lä- hendab lõbu.

Sellest ei teadnud Usmund midagi. Aga noor olla on ju rõõm, ja seda nautis ta iga päew rikkalikult terwises ja rõõmsas julguses. Ja ometi kannatas ta raskesti igatsuse all, mis oli weel rahuldamatu. Kus wiibis Ragna? Ta oli teda otsinud linnast ja rannast, kuid mitte leidnud. Kas oli ta rännanud Ameerikasse? Sinna rändasid ju paljud, ja temal polnud ju wanemaid. Aga seda mõtet ta ei sallinud. Paremt ka juba lootis ja see lootus jutustas temale iga õhtr uufi lugusid järgmistest päewast, mil Ragna tema ees mõis seista. Ja kuigi see alati oli wale, lootus jattas talle ometi jutustamist.

Siis sai ta ühel päewal ühest kaupmehelt mingisuguselt saarelt kirjaliku soowi temalt kalu osta.

Usmund mõttis ettepaneku wastu, ja weel enne kui määratud aeg kätte jõndis, heitis ta kaladega täidetud laewa antrud määratud kohal wette.

Kaupmees tuli koho laewalalele, watas ta-

lad üle ja oli nendega rahul. Hind oli kohe vastuvõetav ja järgmisel päeval pidi algama maema tühjendamine. Æsmundile meeldis wastutulelik mees. Kutsuga, teda õhtul külastada, lahkus kaupmees laewalt ja jättis Æsmundisse otsekohese soowi temaga lähemat tutvust sobitada.

Õhtu jõudes rändas Æsmund heas tujus kaupmehe maja poole, mis laewafilla juurest pisut kõrwal seisis. Seal tuli talle kaupmees wastu ja wiis ta oma tuppa, ise kui leff külastamiskohuseid täitma hakkates.

Siseseade oli kena, aga kõik ei näidanud. nii sees kui väljas ometi olewat korralik; aga sellega polnud Æsmundil asja. Kui talle kalad wälja maksti, mis oli tal siis peremehe lohatuslega tegemist!

Peremees oli toast lahkunud, ja nüüd tuli ta jälle tagasi, ise näost punane.

"Minu majapidamist juhib üks laitmatu naisterahwas," ütles ta. "Aga mina tahan olla peremees ja isand. Waewalt olen ma siin ümbruses näinud teist nii ilusat neiu, ja kui see ei oleks inimeste pärast, ma wõtaksin ta Jumala eest naiseks."

"Mis temaga siis on?" küsis Æsmund.

"Noh, tema on õige kummaline. Raotas lapfena wanemad, nii et ennast edasi pidi kerjama: aga ta on ka edasi jõudnud. Wiimati wiibis ta Drontjemis ning õppis paremat majapidamist, siis tuli ta siia. Waheajal olla ta kalu wedanud, nagu räägitakse, ja kuna mina olen lugupeetud mees, siis, mõistate, pean olema etewaatlik."

Æsmund istus tummalt, piip suus kustunud. Ragna oli seal. Ei keegi teine!

"Kas ta siis tahab teile tulla?" küsis ta tasefeli.

"No muidugi! — Kui aga mina tahaksin — oleks asi warsti joones. Noh, sealt ta tulebki," jatkas ta, kuuldes ufse tagant kiireid samme. "Nüüd peate teda silmitsema!"

Ta kargas jalule ja awas ufse.

Ja tupp aastas Ragna kandelauga, millel seisid klaasid ja karassid. Sihwatas ja sale, nagu kui weri ja piim, pakjud juustepalmikud kufkas, tult ta heledais suverietes, nii fergesti ja kindlasti, nagu oleks ta fogu eluaeg elanud rikkuses ja hariduses.

Æsmundi filmad läksid kirjaks, ta sulges nad.

"Ei, nüüd pidage filmad Jumala eest lahti," hüüdis kaupmees naerdes. "Mis te nüüd ütlete?" küsis ta ja silitas käeseljaga üle neiu põse.

Ometi ei õeldud midagi; seft samal hetkel lütkas neiu kaupmehe käe ägedasti kõrwale ja lahkus toast. Aga läwel heitis neiu weel pea-

aegu ähwardawa pilgu Æsmundile, kes ifka weel kohmetult istus.

"Jah, selline ta on!" ütles kaupmees ja naeris. "See pole esimene kord, et ta mulle näpudele ainab!"

Æsmund lahkus warsti ja läks rõhutatult alla oma laewa juure. Seal saatis ta poisfi magama ja istus ise laewalaele, selga maa poole pöördes, ning wahtis tarretult wälja merele.

See oli siis see lohtamine, mille järele ta juba kaks aastat igatsenud. Selleks oli ta oma elu nagu puhastanud: ja seletanud, et neiuile mõiks õelda: nüüd pole minus enam midagi, millest ja mõiksid häbi tunda. Ja nüüd oli neiu see, kes pidi häbi tundma, wõi mis see oli? Nus neiu ei jäänud ju ufte majja sellise mehega, kes ta palgeid näpistas ja temale armunud pilke heitis.

Aga kuna ta selliseid libedaid mõtteid mõlgutas, tulid üle filla kiired sammud — ja Ragna seisis tema ees.

Sette aega silmitsefid nad üksksteft tõsifelt. Aga neiu läbitungimas pilgus oli selline selgus, et Æsmund enese leidis olewat nagu kurjateo pealt tabatud ja kõrwale maatas.

"Noh, kas mõtlefite midagi paha?" küsis neiu. Æsmund waitis.

"Jah, sellised on inimesed!" hüüdis neiu mihafelt. "Kus on võimalik mõelda head ja kurja, seal mõtlewad nad kurja. Mina läksin teenima selle mehe juure sellepärast, et seal sellist inimest wajati, kes seal mõis kaju saata. Ja kes ise peab häbenema, ei tohi ta naisele midagi ette heita. Nüüd on kõik lõpnud. Ütlefin temale wiimati, kui ta käed minu järele wälja sirutas, et kui ta seda weel kord teeb, siis lahkun tema juurest filmapilk! Ja seda ma teengi, niipea kui päew algab!"

"Ragna!" hüüdis Æsmund ja hakkas fergemini hingama. Aga neiu ei wõtnud ta sirutatud kätt wastu, waid raputas aimult pead:

"Ei, nüüd esitan ma oma asja," jatkas ta.

"Tule alla kajutisfel!" palus Æsmund.

"Ei, tänan! Mis mul ütelda on, ütlen siin. Ja nüüd kuule: Kaupmees neid kalu ei maksa, mis ta ostis."

"Mudfin talle kuu aega maksmiseks," wastas Æsmund.

"Ja kui kuu möõdub, nõuab ta weel teise kuu — ja siis on ta maksujõuetu. Tean seda kindlasti. Teie pole ainus petetu. Kas on teie wahel kirjalt leping?"

Æsmund raputas pead.

"See küll, siis nõua sularaha."

"See on küllalt hea," maidles Æsmund.

"Aga siis on kalad laewast ära antud ja mul pole aega neid jälle laewa tagasi lasta kanda."

Betty Kuuskmann,

„Estonia“ draama- ja operetinäitleja, esineb „Parwepoistes“ 27. okt. s. a. oma lawategewuse lahkumisõhtal.

„Siis sõida weel täna õpsel minema,“ hüüdis neiu. „Mina pole kartlik neiu! Hommikul seletan ma talle kõik ära!“

„Kas tahate ehk ütelda, et mind olete hoiatamud?“ küsis Åsmund ja kahmas neiu tõrjuwast käest kinni.

„Jah, seda ma ütlen. Wõi peab ta mõne wale wälja mõtlema, kui ma temale wõin tött ütelda?“

„Ah, ma annaksin heameelega kõik oma katala selle eest, mis nüüd kuulsin!“ hüüdis Åsmund.

„Mis te siis kuulsite?“ küsis neiu.

„Et see, kelle kui ilusama ja parema järele ma kaks aastat olen igatsenud, just see oi, kelleks ma teda olen pidanud.“

„Jah — nüüd pean ma minema,“ ütles Ragna ja tõmbas oma käe tagasi.

„Mis te minuist weel tahote?“ ütles ta ja waatas Åsmundile külmalt, ja ta waljud näojooned muutusid ruttu naeratuseks.

„Tahaksin sind omada kogu eluks,“ hüüdis Åsmund. „Kõik mu igatsus kuulus sulle, sest saadid kui me üksteist kohtajime ja üksteisest lahkusime. Kas tahad mind nüüd saada, Ragna? Olen sulle ustaw olnud kui kuld.“

Neiu tõstis filmad ja waatas temale uuriwalt filma.

„Kas näed midagi, mis waletab?“ küsis Åsmund.

Ragna raputas pead ja pisarad purskasid tal filmadest.

„Jah, nüüd olen ma kõige õnnelikum inimene maailmas,“ hõiskas Åsmund ja kaisutas teda.

„Vohutu, Ragna!“ palus ta neiu, kui see ifka weel edasi nuttis, kuna Åsmundi kallistused temal olid awanud leina kauasuletud allika.

„Ah,“ sosistas neiu, „see on esimene kord, et ma ennast ühele mehele toetan. Aga ma olen juba kaks aastat sinu järele igatsenud. Tihti tahtis mind nutt wallata, ifka jälle tõrjusin ma ta tagasi — nüüd waldab ta minu täiesti.“

„Minult üks asi on weel, mida ma sulle pean tunnistama,“ mõttis Åsmund natukese aja pärast jälle sõna. Neiu silmitses teda pisut ehmunult: see kõlas õnnetuskuulutawalt. „Mina ei saa isalt abiellumiseks luba. Tema on kangekaelne, tujane wana mees ja temale tuleb alistauda, teist teed ei ole. Aga kui sina seda nii soowid kui mina, siis abiellume selleqipärast. Sina sõidad homme õhtul suure aurifuga Drontsemi, kus nül üks hea sõber elab, kes sinu eest peab hoolitsema, kuni ma nädal hiljem järele jõuan. Siis abiellume waitfekt. Aga siis — jah, nüüd tuleb kõige raskem asi, Ragna!“ Ja ta mõttis neiu ümber kinni, nagu oleks ta teda tahtnud pidada. „Kas usud, et minu feltfis laewal wõid elada? Ma ei julge ju sulle kindlat kodu ehitada — ja ei junda sinust ka lahkuda!“

Ragna oli teda hirmuga silmitsenud, aga see hirm muutus ruttu.

„Kuidas sa wõid küsida?“ hüüdis ta rõõmsasti. „Ah, mis sa mulle annad, peab mulle saama taewarriigiks!“

„Jah, siis oled sa Jumala ees minu oma!“ hõiskas Åsmund. „Wäga kaua ei wõi mu isa enam elada. Tema on warsti 75 aastat wana. Ja siis ootab meid suur maja.“

Ruttu räägiti nüüd kõik wajalid läbi. Ja kui nad lahkusid, neiu kaupmehe juure läks ja poiss laewawaele jäi, siis polnud enam olemas kaht ühiklast, waid oli olemas õnnelik paar, kes mõttes üksteise juures wiibis.

Juba koiduajal oli kaupmees jalul, ja kui ta kohwi joonud ning, piip suus, trepile ilmus, tuli ta suust ehmatuse kisa. Ragna, kes märkas, mis see tähendas, ilmus ruttu tema juure.

„Tema sõidab ju täiel purjel minema,“ hüüdis kaupmees ja osutas merele, kus Åsmund tõesti täitel purjebel merele sõitis ja laew oma terawa ninaga lainteharjadest läbi lõikas. Aga nagu oleks laewalt pikkfilmaga maale wahitud, nii tõmmati Ragna ilmunisel lipp laewal lehwiwima.

„Ma usun, see wargapoiis tahab mind narrida!“ hüüdis kaupmees. (Järgneb).

Mis õpetaja jutustas.

Inglise kirjanik **John Galsworthy.**

I.

Wististi mäletame kõik weel selle suwe ainulaadilist ilu, kui sõda algas. Mina olin tookord ühes Themse ääres külas õpetajaks. Peaaegu wiiskümmend aastat wana, õlg kange ja silmad väga nõrgad, olin ma „sõjateenistusse kõlbmatu“, ja arwatawasti oligi see asjaolu see, mis mulle ja paljudele teistele väga tundlikkudele inimestele eriti wastuwõtliku helewuse löi. Tore ilm, kõigis wärwides siraw maa, kus parajasti algas wiljalõikus ja õunad küpsesid, kus waiksetel öödel kuuwalgus wärisewaid warjusid heitis ja sõda, mis kõigesse sellesse oma ikka enam suurenewaid koledusi heitnud, mis Euroopa jultunult põhja paiskasid, miljonite noorte inimeste elu kohta oli surmaotsuse teinud, selline suwiilu, mis hirmsa tapmisega käsikäes käis, oli hirmus pilge.

Ühel augustikuu õhtul, kui teated Monsist laiali walgusid, lahkusin ma oma majast küla äärel ja läksin mägedele. Iialgi polnud ma näinud midagi wõluwamat kui selle öö iludus. Walitses soe, wärisew waikus ja wärw tuletas meele tumedaid wiinamarjakobaraid. Kari tähti kahwatas tõuswa kuu ees ja hunikusse asetatud wiljawihkudest warglesid esile warjud. Meil polnud tookord ametlikku suweaega ja kell wõis olla wast pool kümme, kui ma möödusin kahest oma endisest õpilasest, poisist ja plikast, kes waikides seisid kruusaugu kaldal puusalga wastas. Nad waatasid üles ja soowisid mulle head õhtut. Üle mäe minnes wõisin ma kahel pool näha põldusid, wilja hunikus ja weel põllul, kuust kullatud, maa laineline ja sinakashall, kuna puudesalk, millest ma möödunud, oma silueti wastu walgemaks muutuwat taewast enese esile tõstis. Kuuwalgus woolas nagu wõluw wihm põldudele, metsadele, majadele ja alla jõe. Mulle, keda piinasid kõikehäwitawa, hullu weresauna wiirastused kaugel, paistis see kõik olewat nagu millegi mitteremise peletis. Mäletan, kuidas ma nagu tumeda sõrmluse käest wabaneda tahtes mõtlesin, et Joe Be-

ckett ja Betty Roofe alles nii naeru-wäärt noored olid armatsemiseks, kui see tõesti nii oli, sest õieti polnud nad sugugi sellised wälja näinud. Nad wõisid waewalt kuusteistkümmend olla, sest koolist olid nad ju alles aasta eest lahkunud.

Betty Roofe oli olnud esimene tütarlaps, huwitaw, elaw, kinnine, ilusa, mustasilmalise, wäikese näoga, ja ta kandis pead väga otse. Ta oli pesupesija tütar ja mina arwasin teda pesemiseks liig heaks; aga ta töötas juba kaasa ja pidi wist kuni abiellumiseni pesijaks jääma.

Joe Beckett töötas Carveri talus, mis seal all seisis, ja kruusaauk seisis umbes nende elukohtade wahekoahas. Tubli poiss, see Joe, tedretähine, punakate juustega ja wäikese peaga, siniste sil-

„Vennalik teene“.

A. Böhle. Berliin,

filesvõte Voigtländer-rullfilm-kameraga.

madega ja lühikese ninaga; kehalt kena ja oma wanaduse kohta wäga suur; ta oli wäga tundelik, aga ühtlasi ka suur põikpeal!

Mina seisin ikka weel, kui ta koju minnes mäest üles tuli; mis nüüd sündis, seda kahetsen ma wäga.

Ta ulatas mulle kätt.

„Elage hästi, härra, kui ma teid enam ei näel“

„Mis siis on? Kuhu sa lähed, Joe?“

„Sõttal“

„Sõtta? Aga, mu armas, sa oled ju vähemalt kaks aastat noorem kui nõutakse.“

Tema naeris.

„Saan sel kuul kuusteistkümme, aga wean kihla, et enese wõin tunnistada kaheksateistkümne aastaseks. Nad ei waata asjale nii täpselt.“

Ma silmitsesin teda. Temal oli õigus; teda wõidi küll kaheksateistkümneaastaseks arwata, pealegi kui sõdureid hädasti wajati. Ja kuna mina nagu teisedki tookord täis isamaalsust olin, siis ütlesin ainult:

„Seda ei peaks sa õieti tegema, Joe, aga ma imetlen sinu julgust.“

Waikides ja pisut kohmetult seisis ta. Siis ütles ta:

„Nii siis elage hästi, härra. Homme sõidan ma Axfordi!“

Ma pigistasin ta kätt. Tema naeratas jälle ja jooksis mäest alla Carveri talu poole. Mina jäin jällegi tolle öö ülemaisesse hiilgusse. Mu Jumal, milline kuritegu sõda ometi oli! Selle waikse kuuwalguse rahust tormasid poisikesed inimeste poolt wäljamõeldud surma, nagu ei oleks loodus ju isegi weel küllalt palju surmawiise wälja mõelnud, mille wastu oli waja wõidelda. Ja meie, meie imetlesime neid weel selle eest. Noh, mina omalt poolt pole iial loobunud tunnet needmast, mis mind tagasi hoidis sõjawäewalitsusele teatamast poisi wanadust.

Kui ma üle kingu jälle koju läksin, kohtasin ma wäikest Bettyt kruusaaugu kaldal, kuhu ma ta olin jätnud.

„Noh, Betty, kas Joe sulle jutustas?“

„Jah, härra; tema läheb sõtta.“

„Ja mis ütlesid sina selle kohta?“

„Ütlesin talle, et ta lollpea on; aga ta on kord juba selline põikpea, see Joe.“

Ta häääl kõlas kindlalt, aga ta wärises.

„Aga see on lema poolt suur julgus, Betty.“

„Hm! Joe wõtab omale lihtsalt midagi pähe. Mina ei saa aru, et tal õigus on lahkuda ja — mind maha jätta.“

Ma ei jõudnud naeratust tagasi hoida. Neiu nägi seda ja ütles tasaselt:

„Jah, mina olen alles noor ja Joe ka, aga ta on ometi minu austaja!“

Siis wiskas ta pea selga, nagu oleks tal häbi olnud oma sõnadest, pööras ja lippas nagu peru warss puude wahelt minema. Mina jäin mõneks minutiks seisma, kuulasin öökulle, läksin siis koju ja hakkasin lugema Scotti esimest raamatut lõunanaba üle.

Joe lahkus ja aasta otsa ei kuulnud ma temast midagi. Betty pesi ema seltsis küla pesu edasi.

2.

Septembris 1915, kui kool parajasti alanud, seisin ma ühel õhtupoolel küla koolitoas ja kinnitasin walitsuse piltidega ilustatud üleskutseid oma õpilastele lugemiseks seinale, mille juures ma nagu harilikult sõjale mõtlesin ja sellele, et ta pikemaks ajaks oli soikunud. Päikeskiired mänglesid nühitud koolipinkidel, ja teisel pool teed pärnade all nägin ma üht sõdurit nõu seltsis seiswat. Akki tuli sõdur üle tee ja siis seisis läwel Joe Beckett khakikuues, ise päewitunud kui ta tedretähed. Ta nägi tõesti wälja kui mees.

„Kuidas käsi käib, härra?“

„Ja sul, Joe?“

„Oh, suurepäraselt! Tahtsin weel kord teid näha. Meie saime marsikäsu. Homme läheme Prantsusmaale; mul oli puhkeaeg.“

Ma tundsin, kuidas mu kõri nagu kinni nõõriti; nii oli lugu meie kõikidega, kui meie tuttawad noored esimest korda wäeliinile läksid.

„Oli see Betty, kes wäljas sinu kõrwal seisis?“

„Jah. Ma pean teile midagi teatama. Betty ja mina abiellusime nädala eest Laymouthis. Kõik see aja wiibisime seal ja nüüd tõin ma ta koju, sest et ma weel täna õhtul pean lahkuma.“

Ma waatasin temale terawasti silma ja tema jatkas kiiresti:

„Tema sõitis sinna ja me saatsime minu puhkeaja üheskoos mööda. Ei

tahtnud tähelepanu äratada, sest et alles liig noored oleme.“

„Liig noored!“

Minu arusaamatut tooni kuuldes loobus ta naeratamisest.

„Jah, mina sain nädala eest seitseteistkümmend ja Betty saab järgmisel kuul seitsemeteistkümnend aastaseks.“

„Abielus? Ausõna, Joe?“

Ta läks ukse juure ja wilistas. Betty tuli tuppa, sinisesse rietatud, kena ja kindel, ainult kerge puna ta noorel, ümmargusel näol näitas pisut kohmetust.

„Näita oma laulatustunnistust, Betty, ja oma sörmust.“

Neiu ulatas mulle tunnistuse, milles seisis, et nad Laymouthis õige nime all, aga wale wanaduses laulatatud. Siis wõttis ta pahema kinda käest ja tõstis käe üles — seal seisis sörmus. Noh, jõe tegu oli tehtud, mis seal enast weel ärritada.

„See oli sinust ilus, et sa mulle seda teatasid, Joe,“ ütlesin ma wiimaks. „Kas olen ma esimene, kes seda teab?“

„Jah, härra. Waadake, ma pean kohe jälle lahkuma ja arwatawasti tahab Betty oma loost alles siis teatada, kui ta juba wanem on. Arwasin, jutustan seda teile, et te teaksite, et meie wahel kõik õige ja aus on, kui inimesed räägiwad.“

„Aga te andsite walewanaduse üles.“

Joe naeris jälle.

„Sest pole midagi,“ arwas ta. „Keegi adwokaadi kirjutaja minu wäeosas juhtis mu tähelepanu sellele. Aga abielu on igal juhul maksew.“

„Jah, selles on sul õigus.“

„Nüüd, härra, peab Betty minu tagasitulekuni siia jääma.“

Äkki muutus ilme ta näol. Tal oli nutt waraks ja nad silmitsesid üksteist, nagu oleksid nad olnud kahekesi.

Kolm maja edasi, laudsepa juures, mängis keegi üüriline oma harilikku mängu: „Kas tunned maad“ „Mignonist.“ Alati, kui ma seda nüüd kuulen, näen ma Joet ja Bettyt jälle oma ees läbi laia päikesekiire, milles tuhanded tolmuterad tantsisid. See on kõigi nende hirmsate aastate mõttepilt, kui tuli abielluda, sündida, surra ja tegutseda äärmise kiirusega ja me aasta algust aasta lõpuni seda tegine, mis haritud rahwas, ei peaks tegema, kuna kõik, mis oleks meie ülesanne olnud, tegemata jäi.

„Mis kell on, härra?“ küsis Joe äkki.

„Wiis.“

„Sa armas Jumal! Siis pean juba rongi peale minema. Mu kraam on waksalis. Kas ma wõiksin Bettyt siin Jumalaga jätta?“

Ma noogutasin ja läksin teise tuppa. Tagasi tulles istus Betty üksipäini pingil, kus ta kooliajal istunud, käed pingil, pea nendel. Wõisin näha waid ta juukseid ja wärisewaid, tuikawaid õlgu. Polnud midagi teha. See oli tookord Euroopas harilik. Ma läksin teise tuppa tagasi, temale aega andes; kui ma tagasi tulin, oli ta läinud.

3.

Teine talw möödus; tema oli weel räpsem ja werisem kui esimene, ja lootus lõpu peale weel vähem. Betty näitas mulle kolme wõi nelja Joe kirja, lihtsad teated ja siin ning seal mõni pooleldisuritud tundepuhang ning alati alla kirjutatud: „Sinu sind armastaw abikaas Joe.“ Küla oli nende abieluga leppinud. Tookord oli ju noorte abielumine päewakorral. Aprillis oli märgata, et nende abielu õnnistatud oli, nagu öeldakse.

Mai algul läksin ma kord mrs. Roofe majakesest mööda, jäin seisma ja küsisin emalt, kes parajasti aias wiibis, Betty järele.

„Tema aeg tuleb pea. Kirjutasin joele. Ei tea, ehk saab puhkeaja.“

„Seda ei oleks te pidanud tegema, mrs. Roofe. Mina oleksin teie asemel oodanud, kuni kõik on möödunud.“

„Wõimalik, et teil õigus on, härra. Aga Betty on nii ärritatud, et Joe midagi ei tea. Ta on alles liig noor lapse jaoks. Mina tõin alles 29 aastaseks esimese lapse ilmale.“

„Meie päewil läheb kõik kiiresti, mrs. Roofe.“

„Minu pesupesemine mitte; Betty ei saa mind nüüd nii aidata kui enne. On kurb lugu selle lapsega. Kui Joe langeb, saab Betty küll wististi paiukit, härra?“

Paiukit? Wale wanaduse andmetega abiellunud ja poiss polnud weel teenistuse ealinegi, kui asi algas. Weedunud polnud ma selles sugugi.

„Wististi, mrs. Roofe, aga tema surma peale ei maksa meil weel mõelda. Joe on tugew poiss.“

Mrs. Roofe nagu läks pilwe.

„Ta oli lollpea, et enne aega teenis-
tusse läks; oleks hiljemgi aega olnud;
ja siis veel minu tütreaga abielluda! No
jah, ega noortel kunagi tolku peas ei
ole!“

„Ühel õhtul, kuu aega hiljem, istusin
ma töö juures, kui keegi uksele kopu-
tas. Kes muu seisis ukse taga kui Joe
Beckett!“

„Näe, Joe! Said puhkuse?“

„Ah, ma pidin siia Bettyt vaatama
tulema. Seal pole ma veel olnud. Ei ju-
lenud minna. Kuidas on temaga lood,
härra?“

Ta nägi wilets wälja, see waene poiss,
kahwatu ja tolmune, nagu wäsitawa
reisi järele, kandis räpast, harjamata
mundrit ja sassis juukseid.

„Hästi, Joe. Aga ema ütlemist mööda
ei wõi see enam kaua kesta.“

„Õode kaupa ei ole ma enam ma-
ganud, sest et ma alati ainult temale
mõtlesin; ta on ju alles nii noor!“

„Kas ta teab, et sa tuled.“

„Ei, ma ei kirjutanud temale midagi.“

„Siis ole parem ettewaatlik. Ta muidu
ehmatab. Kus saad sa magada?“

„Ei tea, härra.“

„Kui tahad, wõid jääda minu juure.
Naistel ei ole sinu jaoks aset.“

Ta näis minu juurest taganewat.

„Täna, härra; ei tahaks Teile tüli
teha.“

„Mitte sugugi, Joe, annaksin sulle hea-
meelega öömaja ja kuulaksin sinu seik-
lusi.“

Tema raputas pead.

„Neist ei tahaks ma rääkida,“ ütles
ta tumedasti. „Kas usute, et ma Bettyt
täna öösel veel näha saaksin, härra?
Selleks ma selle kauge tee ette wõtsin —
Jumala eest, pika tee!“

„Hea küll, katsu. Aga enne räägi
ta emaga.“

„Jah, härra.“

Ta pani käe mütsi juure. Tema näol,
noorel ja kenal, oli juba meeste pilk,
kes surmale silma waadanud.

Ta lahkus ja tol õhtul ma teda enam
ei näinud. Wististi oli talle wäikeses
majakeses ruumi muretsetud. Ta oli just
õigel ajal tulnud, sest kaks päewa hil-
jem sai Betty poisi. Samal õhtul tuli
Joe pimedas minu juure.

„Betty on suurepäranne,“ ütles ta;
„kui ma seda oleksin teadnud, ma po-
leks seda teinud, härra, ei kunagi. Ini-

mene, nagu näib, ei tea kunagi, mis ta
teeb, enne kui see selge on.“

Need olid kummalised sõnad selle
noore isa suus ja nende mõte selgus
mulle alles hiljem.

Betty kosus ruttu ja läks kolm nä-
dalat hiljem jälle wälja.

Joel näis olewat pikk puhkus, sest
ta oli ikka veel seal; aga mina sain te-
maga waid wähe rääkida, sest kuigi ta
alati oli wiisakas, näis ta minu eest
ometi kõrwale hoidwat. Ja mis sõjasse
puutus, siis ei rääkinud ta sellest sõ-
nagi. Ühel õhtul möödusin ma temast
ja Bettyst, kui nad jõe kaldal ühe wä-
rawa najal nõjatasid. Oli soe juulikuu
õhtu, mil Somme lahing kõrgemale ti-
pule jõudnud. Seal walitses põrgu ja
siin oli rahu, ja noored inimesed hoid-
sid üksteise ümbert kinni. Mina ei ek-
sitanud neid. Ehk oli see wiimane öö,
enne kui Joe jälle sinna põrgusse pidi
tagasi minema!

4.

Kuigi see polnud minu asi, ometi
oli mul juba ammu oma kahtlus —
ammu enne hirmsat ööd, mil keegi minu
aknale liiwa wiskas, parajasti siis, kui
tahtsin woodisse heita. Ma läksin wälja
ja leidsin Betty, kes oli wäga suures
ärewuses.

„Ah, härra, tulge ruttu, Joe on wan-
gistatud!“

Üheskoos sinna minnes teatas ta:

„Ah, härra, ma kartsin, et tema puh-
kuseajaga kõik ei olnud korras — ta
jõi nii kauaks siia. Uskusin, et talle sel-
lest pahandust tekib, ja küsisin Bill Pa-
temanilt (külapolitseinikult) ja nüüd tu-
lid nad teda wangistama, ta olla wäe-
jooksik! Oh, mis ma tegin! Mis ma te-
gin!“

Roofe maja ees seisis Joe kahe po-
litseiniku wahel ja Betty tormas ta käte
wahahele. Majas kuulsin ma mrs. Roofet
korporaliga jagelewat, kuna laps kisen-
das. See oli kole wastolu unisele küla-
tänaawale, milles tundus wärskelt niide-
tud heina lõhna.

Ma pöörsin küsimusega Joe poole.
Tema wastas rahulikult:

„Palusin puhkust, aga seda ei tahe-
tud mulle anda. Ma pidin tulema. Ei
jõudnud enam kannatada, teades, kui-
das Bettyga lugu oli.“

„Kus seisis sinu rügement?“

„Esimeses kraawis.“

„Püha Jumal!“

Nüüd tuli parajasti korporal wälja. Ma tõmbasin ta kõrwale.

„Olin ta õpetaja, korporal,“ ütlesin ma. „See waene poiss laskis enese sõjateenistusse wõtta, kui ta parajasti kuusteistkümmend aastat wanaks sai; ta on weel praegugi alaealine, nagu näete, ja nüüd on tal weel werinoor neiuke naiseks ja laps kal!“

Korporal noogutas; ta nägu tuksatas, tubli, kardetud, wurrudega nägu.

„Tean, härra,“ pomises ta, „tean. See on kole, aga ma pean ta kaasa wõtma. Ta peab Prantsusmaale tagasi minema.“

„Mis see tähendab?“

Ta tõstis käed ja laskis nad jälle langetada; ja see liigutus oli kõige wäljendusrikkam ja hirksam, mis ma iial olen näinud.

„Waenlase silma alt ära jooksnud,“ sosistas ta. „Paha lugul Kas wõite sealt selle neiu ära wiia, härra?“

Aga Joe ise awas käewarred ja lükkas oma naise tasakesi tagasi. Ta kummardas, suudles ta juukseid ja nägu; hoigades lükkas ta Betty minu käte wahele ja sammus politseinikkude wahel minema.

Mina seisin pimedal tänawal meeletliku noore naiseга, kes minu käte wahel wingerdas.

„Oh mu Jumal, mu Jumal!“ hüüdis ta ikka jälle, ikka jälle. Mis oli seal teha wõi ütelda?

5.

Kogu õo olin ma pärast seda, kui mrs. Roofe Betty jälle koju wiinud, ülewäl ja panin kõik Joe Beckett'i loo kahes eksemplaris kirja. Ühe eksemplari saatsin ma rügemendi staapi, teise rügemendi kaplanile Prantsusmaale. Et täitsa kindel olla, saatsin ma kaks päewa hiljem tema sündimisetunnistusest mitu ärakirja. See oli kõik, mis ma wõisin teha. Kaks nädalat ootasime teateid. Betty oli meeletu. Ja kõik see aeg möllas Somme ääres lahing ja sajad tuhanded naised Inglismaal, Prantsusmaal ja Saksamaal wärisesid iga päew oma meeste elu eest. Aga ainuski neist, usun ma, ei wõinud seda tunda, mis tundis see laps. Tema ema, waene naine, käis harilikult minult küsimas, kas ma midagi olen kuulnud.

Hiina kalurite paadid.

Scherin'g'i, Shanghaist, üleswõte Voigtländer-Bergheil-kameraga.

„Waesel lapsel oleks aeg kõige pahemat kuulda,“ ütles ta, „kui see kõige pahem on. Teadmatus tapab ta.“

Jah, teadmine, et ta tema ise üles annud, tegi ta otse hulluks. Ainult laps hoidis teda tagasi ennast tapmast.

Aga mul polnud mingisuguseid teateid ja ma ei saanud ka kõrgematest ametkohtadest midagi teada. Äsja harutati Prantsusmaal; iial ei tunnud ma sõjakoledusi hirksamana. See wäike, hirmus surmakurbmäng ei tulnud arwele, see oli waid ölekõrreke, mida hirmus orkaan keerutas.

Ja wiimaks sain ma ühel päewal teate — kirja kaplanilt; ja kui ma nägin, mis see oli, pistsin ma ta taskusse ja pugessin alla jõe kaldale, sest et mul hirm oli kirja awada enne kui ükski olin. Selg vastu heinakuhja, laskusin ma maha ja awasin kirja wärisewail sõrmil.

„Austatud härra!

Noor Joe Beckett lasti täna hommi-

kul koidu ajal maha. Minu kurb kohus on seda Teile ja tema waesele noorele naisele teatada. Sõda on nii hirmus!“

Seda olin ma teadnud! Waene Joel! Waene Betty! Waene, waene Betty! Ma lugesin edasi:

„Ma tegin kõik, mis oskasin ja suutsin; tõsiasjad, mis mulle teatasite, pandi sõjakohtule ette ja ta noorus wõeti arwesse. Aga tookord ei antud kellelegi puhkust; tema palwe oli lõplikult tagasi lükatud; rügement seisis esimeses kraawis; wõideldi ja seisukord oli just siis eriti raske. Sellistel olukordadel ei maksa erakaalutlused, käsud on ümberlükkamatud. Wõimalik, et see nii peab oloma, mina ei tea seda. Aga kõik see on mulle südamesse läinud ja isegi sõjakohus oli väga liigutatud. Waene poiss oli kui segane, ei tahtnud rääkida, ei näidanud üldse midagi taipawat; mulle jutustatakse, et ta kohtuotsust kuuldes ikka ja ikka jälle ütles: Mu waene naine! Mu waene naine! See oli aga ka kõik, mis ma tema suust

kuulsin. Ta on lõpuni wapper olnud.“

Lõpuni wapper olnud! Ma wõin teda näha, seda waest, impulsiwset Joet. Wäejooksik, aga mitte argpüks, Jumala eest! Keegi, kes tema ausatesse sinisilmadesse waatas, ei wõinud teda araks nimetada. Aga ma usun, et tal silmad kinni seoti. Noh, üks kuul enam wõi vähem, mis maksis see tol inimesetapmise puhul? Nagu wihmatilk pajult jõkke langeb ja jõelt merele rändab, nii oli see waene poiss nagu miljonid teised häwitatud. Selles peitus küll wäike pilge, et omad mehed ta maha lasksid, mehe, kes kaks aastat nende eest wõidelnud ja alles kuu aega hiljem oleks seaduslikuks kahurisöödaks saanud. Selleski peitus wõib olla wäike pilge, et ta järele oli jätnud poja — pandiks lepitamata maailmale! Aga õigel lool nagu sel pole moraali, arwamata wahest see, et elu ja surm oma igaweses wahelduses kellestki meist midagi ei küsil

Unerohi.

Ungari kirjanik **E. Molnar.**

Kuulsa närwiarsti juure ilmub sur-nukahwatu näoga mees.

„Palun, härra professor, ma ei saa magada. Juba nädalaid ei maga ma enam, ehkki ma kolisin oma korterist üle wõorastemajja, kus walitseb täielik waikus . . .“

„Uimastuswahendid . . .“ küsib professor.

„Olen neid kõiki juba tarwitanud, palun. Olen wõtnud kõike sisse, mis sisse wõtta oli. Wajan midagi hoopis muud.“

„Hea küll, kuulge mind. Wõtke kera willast lõnga ja kui Te juba woodis laimate, wõtke ta ühte kätte ja teisega kerige pikkamisi lahti, kus juures alati peate waljusti ütlemata: „Ma jään kohe magama, ma jään kohe magama!“ Kas saite aru?“

„Ja kas ma siis tõesti magama jään?“

„Tõesti.“

Haige ruttas kohe willast lõngakera ostma ja kärsis waewalt õhtut oodata, mil ta jälle magada saaks. Ta heitis wõorastemajas woodisse, kustutas elektrit ja hakkas kera pikkamisi lahti harutama, ise sellejuures waljusti kõneledes: „Ma jään kohe magama! Ma jään kohe magama!“

Ta kordas seda ütlust juba umbes kümme minutit, kui äkki teisest toast meeleheitlik hääl talle kõrwa mõirgas:

„Teie, kuulete? . . . Teil on kerge olla, sest Teie jääte kohe magama, aga kuidas saan mina magama jääda, kui Teie suud ei pea!“

Luuletajad.

Poola kirjanik **St. Przybyszewski.** *)

Dr. Schleichil oli ilus kirurgia era-kliinik ja selle juures väga üllas korter. Tema oli mitte ainult hea kirurg, waid temal oli ka suurepärane baritonihäääl, ja laulu armastas ta ka üle kõige. Waewalt oli kogu Berliinis leida ilusamat mänguriista kui doktor Schleichi Stenway.

Kui sinna jõudsite, leidsime juba kogu seltskonna koos. Mitu minule juba tuntud kirjanikku: Hartlebeni, Scheerbarti ja teised, ja kusagilt nurgast ilmus üks noor, sale mees. Ilmerikas nägu täis wehklemishaawu, intensiivne ja ühtlasi lahke hiilgus loitis ta silmis: Richard Dehmel.

Tema nime ma juba tundsin. Sügawasti kummardasin ma tema ees. Tema hakkas waljusti naerma ja kummardas minu ees weel sügawamini.

Ta tahtis mind ainult julgustada. Astus minu juure, nagu oleksime üksteist juba aastaid tunnud.

„Täna aga mängid sina — ainult minule mängid sa!“

Tihti mõtisklesin ma, mis mu üsna dilettentlikus mängus ometi peitus, mis inimesed nii kaasa kiskus, jah, nad hoopis roopast wälja löi . . . Mis neid minu tehnikast sundis unustama, oli hämmastus, et see, mis ma neile ette mängisin — tõesti oli Chopin: seda Chopini polnud nad weel iial kuulnud. Nad ei osanud enesele kujutleda, et see, mis ma neile mängisin, wõiks Chopin olla. Hämmastaw kohutus haaras nad, kui nad kuulsid H-moll sierzot. Fis-moll Polonaise, F-moll Fantaasiat, teist ballaadi, ja barkaroolat!

Minu mängu mõjutusel sündisid Richard Dehmeli „Veenuse muudatused“, wõib olla tema loomingu ilusaim dokument. Selle mängu õhutusel tekkis Julius Harti parim luuletus „Igatsus“ — ja Johannes Schlaf kirjutas tookord oma imetaolikud luuletused . . .

*) Järgnew tükk on wäljawõte mälestuskirjast, mis kadunud Poola kirjanik oma Berliinis wiibimisele on pühendanud. Ta näitab, millist häda ja puudust ka Saksa luuletajad on pidanud kannatama.

See kõrwaleminek oli wajalik minu suhete seletamiseks Dehmeli wastu: Chopinimuusika on meie wahela sõlminud need kõwad, katkematud leekiwa ja ustawa sõpruse sidemed, mis meid seitsaadik kuni ta surmani sidusid; see polnud selline sõprus, millist harielikult sõpruseks nimetatakse, ei, see oli sügaw ja haruldane sõprus, mida tunatakse ainult weel primitiivsete rahwaste juures ja mille barbaarne sümbol on weresoonte katkestamine ning wastastikune werewahetus.

See sõprus tärkab nagu armastus: ainsas sekundiwäljus. Samal hetkel, mil Dehmel minu juure astus ja mulle saladusliku naeratusega ütles: „Täna mängid sina,“ teadsin ma: Olen leidnud sõbra!

Oo, kuidas ma tookord temale mängisin! Ma unustasin täiesti, et peale meie kahe saalis weel teisi oli — ikka sügawam widewik kattis kõik — tekkis suur, tarduw waikus, mida ma alati nii väga kartsin. Ma tõusin klaweri eest ja läksin wargelt kõrwale. Siis tundsin ma äkki Dehmeli kätt oma käel.

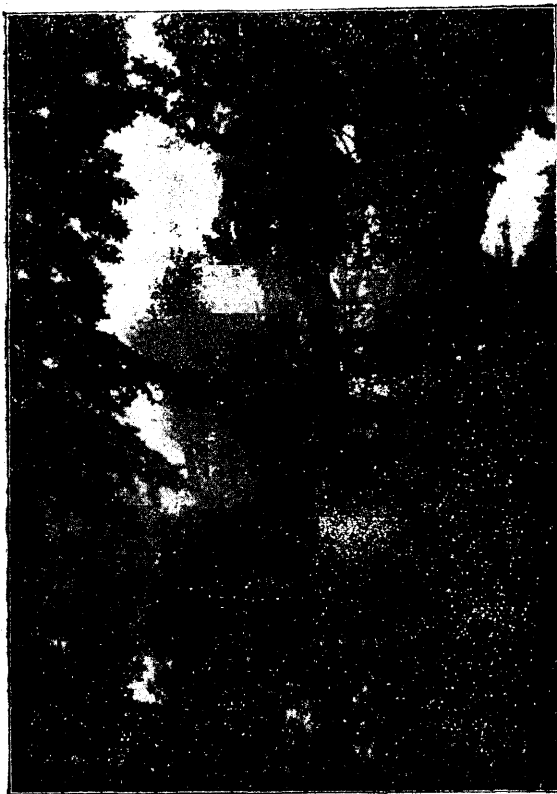
„Tule siit ära!“

See polnud väga wiisakas, aga Schleich andestas Dehmelile kõik.

Kaua käisime üksteise kõrwal — Dehmel wõttis mütsi peast; ta otsaesine oli higiine.

Korralikku restoraani ei wõinud me minna, selleks puudus meil raha. Nii wiisin ma tema oma korteri ligidale, Weddingi taha, ühte kõrtsi. See oli niinimetatud „suurlinna pärmi“ kogumiskoht.

Ja seal, selles, nagu Dehmel tähendas, „toredas seltskonnas“ wiibisime palju, palju tunde. Üle kahe oli meil üks taaler, kuid sest taalrist oli meil küllalt niipalju, et äärmiselt mõnusasse ekstaasi sattusime, milles meie hinged wennalikus armastuses ühte sulasid. Seitsaadik kohtasime üksteist peaaegu iga päew — Dehmel oli tookord „Ühendatud kinnitusseltside“ sekretär Berliinis ja töötas kõwasti kella kümnest kella kolmeni ning sai selle eest tolle

Sügishommik

(Friedrichi park, Mannheimis). T. Künkele, Anweiler'ist, üleswõte Voigtländer-Heliariga.

aja kohta hiiglapalga — 250 marka kuus.

Wiletsus Friedrichshagenis oli otsejoores wanasõnalik — wennad Hartid hoidsid endid jalul ühise ajakirjandusliku tööga, Wilhelm Bölsche päästis enda väikeste loo-lusteadusliste kirjadega — sel alal olid tal kui Haeckeli lemmikõpilasel — suured teadmised — Bruno Wille sai väikese palga „Waba rahwalawa“ juhina ja sotsialistliku agitaatorina, Arno Holz walmistas män-guasju lastele ja pidas enesel niimoodi hinge sees. Waene Johannes Schlaf elas pool aastat wiletsas katusekambris ja teise poole hullumajas. Andekam ja tähtsam lüüririk Dehmeli kõrwal — Detlev von Lilieneron — elas suurt puudust kannatades Hamburis. Kõik ta kirjad sõpradele ja wähestele austajatele on ainus kisendus: „Ärge laske mind ometi nälga surra!“

Paul Scheerbart oleks wististi paljalt käinud, kui Erich Hartleben, kes oma

wanaisalt suure waranduse ja hulga riideid pärinud, tema peale poleks halastanud.

Eriti walus mälestus piinab mind tänini. Kord tuli minu juure Peter Hille, suur kunstnik, kõigi kirjanduste, mitte üksi Euroopa, waid ka Aasia omade sügaw ja tõelik tundja, õilas kirjanik, kelle aforismid meid hämmastasid. See waene Peetrikene tuli minu juure. Nälja deliriumi märgid olid selgesti tunda. Perenaine oli ta wälja wisanud, sest et juba hulk kuid üüri — wiis marka kuus — oli maksmata jätnud. Tund aega kuulsin ma tema jutustusi, tema wiirastusi. Tema wõttis nad muidugi tõsistena, mul aga jooksid neid kuuldus külmajudinad üle selja. Paar tassi musta kohwi rahustasid teda. Ta jäi minu juure õöseks.

Warsti uinus ta. Kuid keskööl kargas ta äkki üles. Täitsa paljalt seisis ta nüüd kesk tuba. Heitudes kargasin minagi jalule. Hillel polnud särki olemaski. Ülipeene kirjaga, millest ta ise aru sai, täiskirjutatud paberimanshetid olid tal nõõri otsa seotud ja rippusid tal kaelas.

Suurepärane oma majesteetlikult traagikalt oli selle luuletaja surm. Ta leiti kusagilt Berliini puiestikust, näljapiinadest kurnatuna ja minestanult. Suur luuletajanna Else Lasker-Schüler kuulis seda ajalehtedest. Ta tõi Hille oma korterisse, rawitses teda ja wawas tema juures päewal ja öösel. Wiimaks ärkas Peter Hille mõne päewa pärast jälle teadwusele, waatas ringi, nägi puhast woodipesu, milles ta lamas, naeratas siis waikselt oma ette ja sistas:

„Teadsin ju, et inimese käsi elus kord hästi peab käima . . . “ ja suri.

Ja kuuekümnepäevane Liliencron koputas ikka suuremaks kaswawa meeletusega 78 ajalehetoiemetuse uksele ning palus, trükitaugu ometi tema mälestused „Elu ja wale“ ära — temale ei wõetud waewaks wastatagi.

Selline oli see kunstnikkudeparadiis...

Mis ime, kui nii mõnelegi tihti nõõr päästjana meele tuli, et unustada kõike, et ennast millegagi uimastada, et mitte mõelda päewa hädadele . . . Hirrus wiin, mõni pudel nordhäuserit — mark liiter — aitas meeleheitlikku mõtet homsele päewale joobunud tranceseis-

korda, suure ja toreda tulewiku, wõitude ja kuulsuse ning wilistlaste häwitamise unelmiks, iluduse wõiduks elu wõikuse ja õuduse üle muuta.

Neist waestest inimestest lewitati hämmastäratawaid kuulujutte ja legende, et nad oma koobastes pidawat määratumaid orgiaid ja bakanaaliaid, et nad suplewat napsis ja sektis jne.!

Wõib olla enam kui üheski teises seltskonnas elas saksa kunstnik täiesti väljaspool seda kodanlist seltskonda. Kodanikkude majad olid tema eest kümne lukuga kinni. See oli sel ajal, mil Ibsen Berliini teatris kaks korda välja wilistati ja mil Leipzigis wiie naturalisti peale kohut mõisteti awaliku kõlbluse ähwardamise pärast.

„Täna pead sa minu juure tulema, tingimata —“ ütles kord Dehmel mulle. „Liliencron on tulnud — on oma wõlausaldajate eest põgenenud — seda ei saa sa kahetsema.“

Me istusime parajasti wäikeses kohikus, kus üksteist igal pärastlõunal kohtasime.

Õhtu eel läksin Dehmeli juure. Peale Liliencroni oli seal weel Scheerbart ja elsasslane Henri Albert.

Wäliselt ei märganud ma Liliencroni juures midagi ebaharilikku: lihtne preisi ohwitseri tüüp tsiwiilis, aga iga toll õilas, waljudes traditsioonides kaswatatud härra — ainus junkur teiste hulgas, kes peaaegu wägiwallaga meie mustlaskonda tunginud ja kes kaasa ei toonud spetsiwiilist talliohku.

Dehmel tõi lauale paar pudelit weini — jutt elustus, räägiti ainult weel kirjandusest. Äkki wõttis Dehmel käsikirja ja hakkas lugema: see oli luuletus, üks ilusamaid, mis tookord kirjutatud: Liliencroni „Al-dobaran“.

Dehmeli ettekanne äratas kuulmatut wõlu. Iga sõna hakkas intensiivselt elama, loitis wõrratus hiilguses, naeris,

rägistas hambaid, nuttis, säras ülewa majesteetlikkuse purpuris. Olen kuulnud hulke luuletajaid, kes ette kandsid ise oma wõi wõõraid teoseid, kuid ei enne ega pärast pole ma kuulnud kedagi, kes nagu Dehmel oleks osanud iga sõna toonis sellisele hiiglajõule tõsta . . . Kui Dehmel lõpetas, järgnes pikk, pühalik waikus.

„Nüüd loen teile midagi muud ette,“ ütles Dehmel pika pausi järele.

Ja ta luges meile ette imestamisewäärt tõlke — ei, see polnud tõlge, see oli Verlaine imeilusa „La sagesse“ parafaas. Kui ta luges wiimase ohke: „o pauvre ame — c'est cela . . .“ (oh waene hing, nii on see õige . . .) hakkas ta äkki nutma . . .

Me waikisime kaua. Wiimaks oli Dehmel rahustunud ja pikkamisi elustus jälle meie jutt. Me tundisime oma meeleliigutusest õieti häbi ja ruttu tühjendasime pudelid. Dehmel tõi uued . . .

Wein hakkas mõjuma. Näen weel Scheerbarti, kuidas ta rusikaga põrandale taob ja mõirgab: „Maailmawaim, kus sa oled?!“ . . . näen, kuidas Liliencron püüab Scheerbarti rahustada, siis näen weel selgesti lampi Dehmeli käes wankuwat — tema saatis meid trepist alla —, siis lõi tänawa põrguleek mulle näkku . . .

Sügispäew Murnaus.
P. Bromberger'i Schangaist,
üleswõte Voigtländer-Heliariga.

Tim Tabby.

Ameerika kirjanik **John P. Herrick.**

Ta tuli ilmale Ajo wasekaewanduses. Madal, määrdunud majake kesk väikest asundust, mille olid asutanud ja milles elasid ainult põhjajajunud awantüristid ja kaewandustöölised; see oli ta kodukoht. Kõige pimedamas Arizonas, 2437 penikoormat eemal New-Yorgist.

Siin kaswas ta üles ja muutus tugevaks ja suureks. Ja ometi wihkas ta nooruse metsiku, wõitmatu wihawaenuga wanemate kodu, wasekaewandust, masinate ehitust ja sulatisahju. Tihti kadus ta salaja töölt, mida tegi wastumeelselt ja isa wannete ja ähwarduste all. Jooksis kaugele lõpmatusse steppi, sinna, kus raudteerööpad stepi noolsirgelt läbistasid, ja waatas igatsewalt möödasõitwale rongile järele. Tundidewiisi lebas ta penikoormaposti all. Alati seisis ta silmade ees ta igatsuse siht ja kaugus: 2437 penikoormat New-Yorki.

New-York, see oli eesmärk. Sellest kõneles ja unistas ta päewal ja öösel. Sellest jutustasid talle kõik kaabakad ja rööwliid imelugusid. „New-York, neetud kollanokk, see oleks midagi sulle. Tänewad on puhtad kui neitsituba, sirged kui noor kuusk ja laiemad kui Gila jõgi. Majad on kümme korda kõrgemad kui meie kirik. Ja mis kõige imelikum, Wallstreetid, Broadwayl ja 5. awenüül on maas selget kuldaleida. See on tõsi, mu pois!”

See pidi olema tõsi! Sest wanal koolmeistril oli pilt, mille ees Tim Tabby seisis tundidewiisi. Seal oli näha hiiglalinna määratute, pilwedeni ulatawate paleedega, fantastiline hiilgawas rikkuses. Ning suur linn meelitas: „Tule, Tim Tabby!” Ja ta kuulis sõna. Hulljulge hüpe waguniastmele. Rong lendas wühisedes wõõrasse, metsikusse maailma. Kolmandas wagunis taga lamas põksuwal südamel, täis hirmu ja täis uhkust ometi ja täis piiritut rõõmu, Tim Tabby, kõige noorem päewawaras.

Ta sõitis nüüd kõigil liinidel ja läbi kõigi osariikide, kuid New-Yorki ta ei saanud. Nägematu müür näis ümbritsewat seda linna. Ta wõis end alati peita wagunisaatjate terawate silmade eest,

usaldades oma liikmete paenduwust ja kogemuserikast leidlikkust, kuid kui rongi sihtjaamaks oli New-York. leidsid nad ta ka kõige paremates peidukohdades ja heitsid ta armutult wälja. Näis, et kogu raudtee teenijaskond oli ananud enesele töotuse, et julge hulkur iialgi ei pidanud pääsema New-Yorki. Tihti katsus ta jalgsi sinna matkata. Tuhat penikoormat läks asi hästi, kuid kui pilwelõhkujad nähtawale tulid, tabas teda mõni neetud politseinik ja wiis kinni: Peale karistuse lõppu saadeti ta halastamatult kodukohta tagasi.

Temast sai osariikide kõige kartmatum ja julgem hulkur, kõige wilunum ja osawam vagabund, keda tunti ja kardeti nagu waleraha. Ta wõitles kõigi raudteeliinide teenijaskonnaga tuhatkordset, romantilist wõitlust, wahest alla jäädes, enamasti wõidukalt, kuid sattus alati Ajo wasekaewandusse, ja mitte iialgi New-Yorki.

Juba ammu oli ta tüdinenud kaubarongide aeglusest ja sõitis poliitika ja rahaasjanduse uhkemate meestega wälkiireis luksus- ja erarongides. Muidugi mitte nii mõnusalt ja hädaohutult nagu nemad paisuwatel polstritel Pullmaniwagunites, waid katusel wõi telgede wahel, elu tuhatkordselt kaalule pannes. Kuid selle eest sõitis ta pagana kiirelt.

Seekord küll ka kaunis mõnusalt. Seekord istus ta häbematult ja hingerahus luksuswaguni juhikohal, nagu oleks ta lunastanud pileti. Täna ei tarwitsenud ta end peita. Rong ei peata wiletsa hulkuri pärast, ta teadis seda. Selles luksusrongis, mis koosnes pealegi ainult ühest wagunist, sõitis petroleumi kuningas Sam Harper. New-Yorgi börsi kriis nõudis ta wiibimatut ilmumist. Iga sekund oli tuhandeid dollareid wäärt. Hiiglawedur neelas penikoorma penikoorma järele. Igalpool oli liin waba. Weel kümme tundi, lühike öö ja Tim Tabby oli New-Yorgis.

Kuid ta oli teinud arwe ilma pereheta. Waewalt oli ta weidi tukkuma jäänud, kui wedur wilistas kolm korda. Lõikawalt nagu surmaohus. Püsti kara-

tes kuulis ta pauke. Uksed ja aknad kõlisesid ja hirmunud hää hüüdis appi. Rong seisis wabal liinil. Kas tahtis neetud saatust talle uut ninanipsu lüüa! Kes raudteetammi lamas hiiglatüwede barikaad. Nende warjus olid kaabakad awanud rewolwritule. Mõne sammuga lendas Tim läbi waguni, tõukas miljonäri respektita kõrwale, kiskus appiruttawal neegerstewardil püssi wärisewatest kätest, kargas kuulirahest hoolimata wedurile. Kütja oli saanud kergelt haawata ning aitajat terwitati rõõmuga. Kas nad teda tundsid? Rumal küsimus! Missugune juht ja missugune kütja ei tundnud Tim Tabbyt, hulkurit. Rööwliid paugutasid lakkamatult. See oli pime laskmine nagu wastlapäewal kütide peol. Kuid sihtida võib ainult Arizona mees. Seda teab igaüks ja Tim tõendas seda. Ta püss paukus mõned korrad. Siis langesid haawatud kätest purustatud tuleriistad, haawatud jalad katsusid waewaselt kehasid kindlasse paika wiia. See oli armetu taganemine. Mitte sihti, waid hirmutuseks õhku. Nad olid ju waesed mehikesed ja nälgisid nagu temagi; kaugemad ametiwennad. Siis pööras ta ümber, raputas juhi ja kütja kätt ja istus häbematult mister Harperi wastu.

„Lõbus öö, mister! Arwan, et wõite jälle rahulikult maha hetta. Tahan olla neetud, kui mehed tulewad tagasi!“

„Hästi tehtud, mu poiss! Kui tuled New-Yorki, waatan, mis wõin su heaks teha. See kaart annab sulle igalepoole juurepääsu! Olen küll juba kasutu, wana mees, kuid weidi wäärt on mu elu ikka weel!“

Tim aitas tüwesid raudteetammilt kõrwaldada. Töötas kõrwuti Buck Burke'i juhiga, kes teda rohkem kui kakskümmend korda oli rööbastele pannud. Ta naeris talle häbematult näkku, täna oli wõit tema käes. Mõne tunni pärast, ta tundis seda, on ta New-Yorgis. Töö oli lõpul, raskelt weeres wiimane tüwi tammiweerult alla. Wedur huikas ja hakkas liikuma. Tim hüppas trepiastmetele. Kuid tugew rusik lõi talle näkku. Ta waarus, kukkus alla ja uks langes kinni. Bill Burke hirwitas pilkawalt: „Nägemiseni New-Yorgis, wana poiss!“

Rong sõitis täiel aurul. Pidi ta kar-

juma, mister Harperile teada andma? See oli otstarbetu, sest miljonäri iga sekund maksis tuhandeid dollareid. Ja ta jäi ikkagi, kuigi oli ta elu päästnud, Tim Tabbyks, waaseks hulkuriks.

Nad olid ta jällegi roobastele paisanud, ta seisis külmetades ja needes raudteetammil, käes kaart, mis pidi talle awama õnnelinna wärawad ja oli kaugel, nii otsatu kaugel New-Yorgist.

Kuid nii kergelt Tim Tabby alla ei annud. Ta hakkas jooksmas pikkade sammudega raudteeliini sihis. Tuleb mõni rong ja wõtab ta kaasa. Möödusid mõned tunnid ja idas hakkas härmarduma. Siis kuulis ta enese taga lähenewa kaubarongi igatsetud mürinat. Öösel magawad ka kõige umbusklikumad rongisaatjad, nii siis wõis juleta. Wagun waguni järele weeres mööda, ta hüppas nagu tiiger ja haaras eelwiimastest wagunist kinni.

Kuid rongisaatjad ei maganud seekord. Telegraaf oli edasi annud kõigile jaamadetele häbematu kallaletungi petroleumikuninga erarongile. Püssid käes, istus rongi teenijaskond kogu pika öö kindlas kaitses ja ootas. Eelwiimases wagunis oli kullatransport. Ja selle waguni peale kargas koidikul närune, kahtlane isik. Rajas pauk, kõlas õudne kisa, keha langes alla ja lamas tarretult kõrwalisel liinil.

Kui hommikune kiirrong siia jõudis, peatas rongijuht weduri. Liinil lamas surnud mees, tardunud silmad igatsewalt awatud, külmaes kätes kõikwõimsa Sam Harperi kaart. Rongijuht, kütja, saatjad ja konduktorid tundsid mehe ära. Tundsid, armastasid ja imetlesid teda ka weidi, kuigi ta neile oli walmistanud tihti küllalt pahandust ja tüli. Nad asetasid ta puhtale woodile ja surusid tugewalt ta käsi. Möödusid wäärtuslikud minutid ja reisijad hakkasid nurisema.

Warsti lendas tuldpurskaw wedur, wäikest hilinemist tasa tehes, jälle hiiglalinna poole. Niituli Tim Tabby, hulkur, lõpuks ometi New-Yorki.

Sam Harper jõudis õigel ajal børsile. Ta siinolek mõjus rahustawalt je kuuldused uutest, määratutest ärioperatsioonidest ajasid wäärtpaberite hinnad jälle kõrgele.

Ja kui Tim Tabby waene, surnud

keha jõudis rikkasse, säravasse linna, lebas uuesti Wallstreetil, Broadwayl ja 5. avenüül puhas kuld, nagu olid jutustanud hulkurid Ajo wasekaewanduses.

Ja ükski ei teadnud, et selle küljes kleepis noor, wärske weri, õitsew elu.

Ja see on jutustus Tim Tabbyst, hulkurist.

Katkestatud tshardash.

Saksa kirjanik **Kurt Miethke.**

Budapestis sajab wihma.

Tihedad weekogud plagisesid maha, ainustki inimest pole tänawal, ainult autod sõidawad wahetewahel ruttu ja mustalt nõretades mööda

Ometi — seal seisab üks inimene. Heledasti walgustatud restoraani ees, kõrwa wastu aknaruutu surutud, kuna ta riided weest nõretawad.

Mees on wana, ta nägu on augus, ja ta ise näeb wälja nagu muumia. Rämpane on ta ja kasimata habemega; kui wihma ei oleks sadanud, oleksid politseinikud ta ammu eemale ajanud. Mis ta siin teeb? Kas tahab ta kerjata?

Ei, ainult kuulata tahab ta, muud midagi. Restoraanis mängib nimelt mustlastekoor kummalisi, nuuksuwaid ja laulwaid ungari wiise, mängib ülladele wõrastele, teeb neile austrid, kaawiari ja tulised weinid weel meelitawamateks.

Wanake wäljas kuulatab tähelepanelikult ja himukalt iga poognatõmmet; mõnes kohas noogutab ta nagu händas mälestuses pead ja wahetewahel ümises ta kaasagi, Nüüd, mil parajasti uus wihmasagar plaksudes tänawale lööb, algab koor sees uut kontserttükki.

See on tema! hõiskab hääl wanakese südames, see on tema, minu tshardash, minu laul! Minu tööd pole weel unustatud!

„Rutemini, palju rutemini tuleb seda mängida!“ ütleb ta waljusti. „Ah, teie seal sees olete ju halwatud, ei oska! Enam tuld peab tas olema, halloo, halloo, — ah mis, ma pean seda teile näitama!“

Wanake jookseb ruttu restoraani ukse juure, ta wõidunud kuub lehwib groteskilt läbi wihma. Ta kisub ukse lahti, jookseb üllatanud uksehoidjast mööda heledasti walgustatud saali. Ärewalt seisab ta seal. Tema räbala-

test woolab põrandale räpane wesi. Wõõralt seisab ta nende hästiriidetatud daamide ja härrade wahel, kes lewitawad magusat parfüümilõhna ja kelle kalliskiwid sirawad.

„Wale,“ kriiskab wanake krääksuwa häälega. „Wale on see, kuidas mängite, te koerapojad!“

Mõned wõõrad hakkawad naerma, teised, kes sissetungija lähedal istuwad, otsiwad silmadega ärijuhti, et see appi tuleks. Koor on mängu katkestanud, koorijuht silmitseb wanameest pisut hämmastunult, pisut kõrgilt ja pisut küsiwalt.

Juba tulewad ka ärijuht ja uksehoidja, kahmawad wanast silmanähtawa wõikusega kinni ja tahawad teda wälja wisata.

Siis tõuseb üks wanem, hõbewalgete juustega härra, naeratab ja ütleb:

„Jätke, palun, see härra on minu külaline!“

Siis pöörab ta kelneri poole:

„Tooge temale süüa ja klaas weini!“

Ärijuht kummardab walgete juustega härra ette, sest see, maailmakuu- lus operettidekomponist, on restoraani üks paremaid külastajaid.

„Rääkige!“ pöörab nüüd lahke härra wanamehe poole. „Mis oli seal siis nii wale?“

Wanake oli tarretult seisnud ja silmi pilgutanud. Nüüd ärkab ta ja ütleb:

„Mis wale on, tahad sa teada? Kõik, mu poeg, kõik! Wähematki tuld pole nende mängus, neil koerapogadel. Minu tsardash on see! Mina tean seda!“

„Kuidas nii Teie tshardash?“

Kõik wõõrad kuulewad põnewalt ta wastust.

„Sest et mina ta olen loonud!“

Ümberringi tõuseb naer, aga walgejuukseline tõstab käe ja käsib wait olla.

„Aga kas siis Jan Horvath pole veel surnud?“

Wanamehe punaste äärtega silmist weereb paar pisarat:

„Surnud? Jah, teatud mõttes küll. Aga tema keha rändab veel ringi ja on nälgjas. Tema keha — see olen mina!“

Wanake kobab oma taskut ja tõmbab sealt välja kuldkella:

„See on kõik, mis veel järel on. Siia on Franz Joseph ise veel sisse löigata lasknud: Jan Horvathile, suurele kunstnikule, Franz Joseph, Imperator, Rex.“

Walgejuukseline awab kellakaane, loeb kirja ja noogutab.

„Tulge minu juure laua äärde,“ ütleb ta tasakesi. „Teie peate mulle kõik jutustama.“

Wanake ei ole seda tähele pannud; ta läheb koori juure, wõtab koorijuhilt wiuli ja ütleb:

„Kuulge nüüd, kuidas tshardashi mängitakse!“

Ainustki häält pole kuulda, kui ta poogna tõstab. Walgejuukseline härra seisab kurwalt oma laua juures ja wa hib toidule, mis kelner waheajal toonud. Ta on kurb, sest ta teab, mis tuleb.

Wanake on mängima hakanud.

Härdalt istub walgejuukseline toolile ja naeratab kibedasti, sest wanake ülewal poodiumil kratsib hirmsasti. Kui inimene kahekümne aasta pärast wiuli esimest korda jälle kätte wõtab, siis ei oska ta enam mängida. Ja kui nälg kehas põletab, siis wärisewad käed.

Aga publik ei tea sellest midagi, ei taha midagi teada. Ta tunneb suurt lõbu. Kõik naerawad ja kihistawad, ja keegi hüüab:

„Waene wiuldaja unustab igapäew ühe laulu, ütleb ungari wanasõna, sina aga, wana mees, oled kõik unustanud!“

Wanake ei kuule seda, ei tea ka, et ta walesti mängib; ta teab ainult, et tal kord jälle wiul käes on. Alles kui ta wägisi poodiumilt maha tiritakse, hakkab ta taipama.

„Ja jah,“ noogutab ta, „nii see küll wist ikka on. Olen kõik unustanud, kõik on otsas.“

Wõõrad wõtawad ta sealoleku nagu kõmuks, igalt poolt hüütakse talle:

„Tule siia, löö klaas kokku, wana pätt!“

Keegi teeb pilkawa kummarduse:

„Kas tohin suurt kunstniku paluda minuga klaasi tokaierit jooma!“

Wanake ei pane neid tähele ega taipagi, mis sünnib. Tema peas on kõik segamini — soojade toitude lõhn on ta pea ümber käima pannud. Ta naeratab ja wangub wälja wihma kätte. Emakene ei ole kaugel, ainult kaks minutit kulub tal emakese Donau äärde jõudmiseks. Isegi oma kuldkella on ta unustanud — mis on talle siis veel waja?

Kaheksakümmend aastat on ta wana ja nälg põleb temas. Ja ta on unustanud kõik, kõik . . .

Kaks päewa hiljem loeti lehest:

„Donau loputas ühe rauga laiba kaldale. Kes ta on, ei ole veel teada. On arwata, nagu seda ka laiba lahkamine tõestab, et ta nälja pärast enese on uputanud. Politsei palub lähemaid teateid.“

See oli kõik, mis ungari ajalehed oma kord nii kuulsast kunstnikust Jan Horvathist kirjutasid . . .

Mägede taga.

Saksa liuletaja **Karl Busse** järel **H. Wühner.**

Mägede taga, kaugel minna,
Elawat õnn, nii liigub jutt.
Teistega seltsis läksin ma sinna,
Tagasi tulin, silmades nutt.
Mägede taga, kaugel sealpool,
Elawat õnn, nii liigub jutt . . .

Uus käsitasku.

Austria kirjanik **Luise Winkelmann.**

„Jumala nimel,“ ohkas proua Edith lõunalauas, „siis kannan ma wana weel edasi, kõik suwi otsa. Ei ole see võimalik, ei ole võimalik, sul on õigus. Paraku! Matthey aknal seisawad imeilusad asjad!“

Tema mees, kes temale kui noor adwokaat wiletsatest aegadest rääkinud, tõusis.

„Siin on sada krooni,“ ütles ta, „ja neli arwet. Tasu nad, siis olen vähemalt neist lahti. Ei ole võimalik enam anda, mu lemmik.“

Edith noogutas ja mees suudles teda.

„Minu tark naisuke!“ kiitis ta.

Edith unustas asja. Alles kui ta pärast lõunat linna läks ja äritänawail jalutas, hakkasid ta mõtted jälle käsitasku ümber keerlema. Toredad asjad seisid Matthey waateaknal, kõige toredamad kogu linnas, sellepärast ka kõige kallimad. Milline elegants! Otse luuletusi oli nende hulgas! Ja tahtmata pööras Edith äri akende taha.

„Wähemalt waadatagi!“ käis himukas mõte ta peast läbi, ja juba seisis ta äri ukse taga ning astus ärisse.

Ta istus pehmele istmele ja imestas käsitaskuid, mis müüjanna tema ette letile ladus. Äris oli ostjaid, kaks või kolm, ja äriomanik käis ühe juurest teise juure. Edithi seisukord muutus piinlikuks; ikka uusi taskuid laskis ta enesele ette tuua, sest et ta ikka weel ei olla otsusele jõudnud.

Siis kuulis ta äkki üht häält ütlewat:

„Wõtan siin selle. Arwe saatke adwokaat härra Holmersile.“

Kohkudes kähwas Edith püsti: adwokaat Holmers oli tema mees! Ta kuulis äriomaniku häält:

„Wäga hea, mu daam! Aga ma paluksin kirjalikku tellimist . . .“

„Seda mul ei ole,“ wastas endine hääl ülewalt alla, „Aga Teie võite härra dr. Holmersile helistada, kui tahate.“

Edith nägi, et äriomanik telefoni juure läks. Samal hetkel tundis ta rääkijas ära oma mehe masinikirjutajanna.

Hinge kinni pidades kuulas ta:

„On see õige, härra doktor, et . . .“

Jah, muidugi, aga kord nõudis seda. Muidugi, härra doktor, suur tänu! Nii siis saadan arwe Teie büroosse . . .“

Edith istus kui marmorikuju, hoidis käe näo küljel, et teda ära ei tuntaks. Mu Jumal, mis see oli? Mis tegi ta mees? Oli see võimalik? Kas ta pettis teda?

„Nägemiseni, mu daam!“ kuulis ta äriomaniku häält. Ettewaatlikult pööras ta pead ja nägi, kuidas müüjate imestawad pilgud minejat jälgisid. Ta punastas, ja äkki waldas teda metsik armukadedus. See oli esimene kord ta lühikeses abielus, et ta seda meeletlikku tunnet tundis. Aga see polnud ainult armukadedus, waid enam weel alandusetunne. Ta tundis enese olewat petetud, alatul kombel petetud. Ta oli weel täna hommikul taskust loobunud, kui ta mees kokkuhoidu nõudis, ja nüüd? Masinikirjutajanna jaoks oli tal raha, mida ta temale andmast keeldus.

Hetke aega tundis ta enese olewat hullumeelselt õnnetu, siis aga murdis külm kius sellest läbi, kius, mis nõudis kättemaksmist. Kui mees teistele taskuid ostis, siis oli temal seks ometi ka õigus! Ja äkki tuli talle meele saadud sada krooni! Jah, waja oli tasku ometi ostal

Müüjanna, kes juba kõik lootuse kaotanud, hakkas kergemini hingama, kui ostja otsustas ilusa käsikoti osta. Iseenesega wäga rahul, lahkus Edith ärist.

Kättemaksu janu piinas teda edasi. Ta läks kõige kallimasse kohwikusse, istus seal üksipäinis ja tegi kaunis suure arwe. See oli tore; ainult üks mõte piinas teda, kas mitte samal ajal ka ta mees selle . . . sellega . . .

Uuesti puhkes temas wiha ja ta otsustas mitte enne koju sõita, kui wiimane raha wälja antud.

Jõudes koju, pani ta uue käsitasku lauale, et Kurt tulles seda kohe võiks näha. Tasku oli uus ja nägi nii kallis wälja, et Kurt tingimata kära tegi. Siis aga wõis ta temale kõik näkku paisata, mis tal südames põles.

Oh, need mehed!

Kuuldes, et uks awanes, astus ta laua kõrwale, nägu wali ja õnnetustkuulutaw. Aga dr. Holmers ei märganud esiotsa midagi erakorralikku, kui ta heatujuliselt astus oma noore abikaasa juure, et teda suudelda.

„Ära puutu mind!“ müristas Edith.

Imestades taganes Kurt. Nüüd alles nägi Edith, et Kurtil pakk käes oli.

„Mõistata kord, mis mul siin on,“ algas Kurt saladuslikult, kuna ta ise nõõri hakkas lahti tegema. Nähtawale tuli suurepärane käsitasku.

Naerdes rääkis Kurt edasi:

„Tead sa, kõik see aeg, mil ma büroosse läksin, pidin ma mõtlema käsitaskule ja sellele, kui ilus see sinust oli, et sa sellest nii walmilt loobusid, kuigi seda sulle hädasti waja oli. „Kas ei wõi sa temale seda rõõmu teha?“

käis mõte mu peast läbi, ja siis tuli mulle just täna õhtupoolel erilik ülesanne, millest wõib saada ilus ja kasulik protsess. Siis tegin lühikese otsuse. Esiti mõtlesin sulle alles õhtul raha anda, siis aga saatsin ma oma masinakirjutajanna Matthey juure. Noh, Edith, lemmik, mis sa nüüd ütled?“

Edith ei ütelnud midagi. Ei saanud ütelda, sest tal purskasid äkki pisarad silmadest.

„Oh Kurt, Kurt!“ nuuksus ta wiimaks.

„No noh?“ küsis Kurt imestades ja pani käed puusa. „Mis pagan siis sul on?“ Ja jätkas siis: „Mõtlesin, mu lemmik langeb mulle kaela rõõmu pärast, aga selle asemel nutab ta. Mina sellest aru ei saa!“

Polnud parata, waja oli kõik üles tunnistada. Ja see oli Edithi elus kõige kibedam pihimine.

Werilille armastus.

Arnold Liw.

Aasa serwal ilutses lihaw ühepäiwane werilill. Ta unistas ja igatses kuninga-
poja — suurerilase — järele; ka maa-
mesilase sammetistes pükstes oleks ta
wastu wõtnud . . .

Werilille awatlew õrnus ihkas — hi-
mutles külalise järgi, kes ühegi õõ oleks
puhanud tema õiekarikal . . .

Ja siis tulid, wiibisid mõne momendi
ja läksid jällegi oma teed mesilased,
erilased ja igasugu tiibadega ja tiiba-
deta putukad — üks uhkem kui teine.
Nad puurisid õie saladused hoolimatult
läbi oma katsumise sarwekestega . . .

Õiekene werilillel wärises, palus ja

nuttis, aga neil kõigil oli kiire, ei jatku-
nud aega lillekese kaisus ühtegi õõ
wiibida . . . Üksik werilill kartis õõ pi-
medust, mil ta oma õielehed jäädawalt
kinni pidi tõmbama.

Päew weeres . . . Werilill pisardus . . .
olid nad ju kõik ajutised läbireisijad . . .
Wiimaks, wastu õhtut, roomas haige,
wigase tiiwaga kärbes leinapisaratest
niiskesse werilille õiekarikasse . . .

Rõõmust wärisedes tõmbas lill oma
õielehed kinni — pehmeks öökorteriks
wigasele kärbsesele. Ööbiku laksutawate
trillerite uimas uinus õnnelik werilill.
Ta oli õnnes joobunud . . .

Kõrbefuld.

Ameerika kirjaniku **Jane Grey** romaan.

7

„Kasutu on ratsawäe järele saata,“ ütles Gale. „Mis iial ka sünnib, enne kui see jia jõuab, on kõik juba mööda.“

„Wõtaks tont, poisid!“ hüüdis Belbing. „Mina ei oota kallalekippu Forlorn Riverile. Neil kuraditel on ikka veel pisut mõistust peas. Nad ei meelita ameerika vägesid Sumast kuni El Basoni üle piiri. Ja kui neil kawatšus oleks mõnda hobust või veist warastada, siis ei näitaks nad tuld, nagu Jim arwab. Ma kardan, see on —“

„Mis?“ küsis Thorne peaaegu tahtmata

„Ma kardan, see on Rojasi!“ —

Thorne kahwatas.

Naised magasid sel ööl arwatawasti wähe, mehed ei maganud wististi mitte. Jõudis hommik, hall ja külm. 19. weebbruar. Güne toodi lauale, kõik olid ärewad. Laddy ilmus näljafelt, külmetades, ning teatas, mehhiiklased ei olla

laagriist weel liikunud. Neid olla kauris palju. Kui küsiti, mis tema arwates tuleks teha, wakis ta.

Umber tund aega pärast päikesetõusu jooksis jahi teatega, et oja mäsajaid jõest üle tulla.

„See ei tähenda weel wõitlust,“ seletas Belbing. „Alga minge majja, poisid, ja seadige kõik walmis. Mina lähen neile wasta.“

„Kihuta nad minema, nagu oleks sul kompani sõdureid selja taga,“ ütles Laddy. „Ära anna neile tolliwõrdki järele. Meie seisuford on halb, ja mida enam julgust me ilmutame, teda enam lootust on meil!“

„Teie olete ühisriikide ametnik, Belbing,“ ütles Thorne. „Käskim olek awaldab nendele mõju. Olen seda tihti näinud.“

„Oh, ma tunnen neid mehhiiklaste raipaid paremini kui teie,“ wastas Belbing. Ta oli kahwatu wihast, kuid walitses emast.

Katšaniid, jahi ja Thorne asusid elutoa atende juure; püüsid, teised relwad ja padrunid täitfid laudu ja aknalaudu.

„Juba tulewad, poisid,“ hüüdis Gale oma afna juurest. „Mäsajad, Laddy!“

„Nagu raijafullid!“

„Umber tosin,“ tähendas rahulik Laddy. „Millised hobused! Kust on nad need saanud?“

„Noh, Jim, töötawad usinasti ja ostawad hõbepeesode eest,“ wastas Lash pillkawalt.

„Kas näeb teist keegi Rojasi?“ küsis Thorne. „Ei.“

„Nad on alles kaugel,“ ütles Gale.

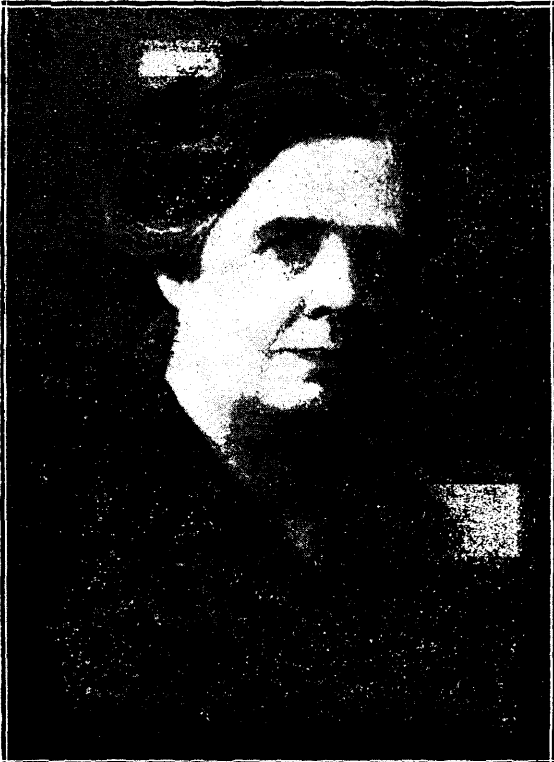
Katšaniid peatusid kopli juures, olid hambuni relwastatud, kuid ei ilmutanud waenulikkust. Belbing läks neile wastu. Silmanähtawalt tahtis üks juhtidest temaga rääkida, aga Belbing ei tahtnud midagi kuulda, raputas pead, wehtis kätega, käis edasi ja tagasi, ja ta wali hää kostis majjani. Siis pööras salt, läks jõe kaldale tagasi ja peatus. Belbing ootas ja oli nähtawasti wäga wihane. Siis tuli üks ratšaniid jälle tema juure ja ulatas talle midagi, ise jälle tagasi ratsutades.

Belbing uuris antut tüki aega, raputas pead ja tuli ruttu majja. Mingisugune sedeliräbal oli tal käes.

„Ei oska lugeda ja ei tahastki lugeda,“ ütles ta wihafelt.

„Parem on, kui seda loeme,“ wastas Laddy. „Waja ameti teada, mis pörglased nad on.“

Kuid keegi ei osanud sedelit lugeda ega tõlkida.

Luuletaja **Anna Haawa**, pühitseb 15. okt. s. a. oma 65. aastast sünnipäewa.

„Mercedes võib meid aidata,” ütles Laddy. Thorne amas ukse ja hüüdis Mercedesest. See tuli Nelli ja mrs. Veldingi seltsis tuppa. Naised aimasid rasket seisuforda.

„Venimik, sa pead meile lugema, mis selles sebelis seisab,” ütles Thorne Mercedesest laua juure saates. „See tuleb rõõmlitelt ja sisaldab arvatavasti palju teateid.”

Mercedes heitis sebelile kiire pilgu ja lan-
ges minekstadest Thorne käte vahele. See kandis ta sohvale ja naised hakkasid teda toibutama.

„Ille Camino del Diablo! Seda hirmsat teed naisega! Jim, sa unustad, kuipalju inimesi sel kuraditeel on hukkunud!”

Velding käis toas edasi ja tagasi. Waitides silmitsesid teda teised. Nelli peatas ta, kutsus mehed oma juure ja algas tõsise häälega:

„Noh, kuulge nüüd! Ma lähen nende juure wälja ja räägin Rojasega. Tahan katsuda te-
maga mõistlikult rääkida, manitsen teda järe-
mõstemisele, enne kui ta onu Sami pinnal amee-
rika wõrd hakkab walama. Ja temale teatada,

Wabadussõja Muuseum Tallinnas.

„Laddy, see on Rojas, nagu me kartjime. Kuipalju mehi on tal?”

„Kõige enam kakskümmeid.”

„Me mõime veel poole enamale vastu panna.”

„Wististi.”

„Jim Lash mõttis piibu suust, ainult paariks sekundiks, et paar sõna kaasa rääkida.

„Arwan nii. Aga pole mõtet alustada mõit-
lust, kui sellest ehk veel mööda saab.”

„Mis sina arwad?”

„Doime nad pimedani tagasi. Siis ratsu-
tame Laddy, mina ja Thorne Mercedesega Juma
poole teele.”

et ta nüüd ameeriklase naist kiusab. Ma ei näita
temale vähematki hirmu. Mõjub minu blöff —
noh, siis on kõik korras. . . . Bimeduse tulekul
wõtke teie neli, Laddy, Jim, Dick ja Thorne,
minu parimad hobused ja Mercedese, ratsutate
jaki juhatusel läbi Altarioru, kuni teele jõuate,
ja siis wõtate suuna Juma poole. Kammata hetke
aega, Laddy. Las ma räägin lõpuni. Tahan, et
wõtate walged hobused kaasa — kahel põhjusel —
et neid päästa ja et teid päästa. Mõistite?
Ajaks Rojas teid minu hobustel taga, siis jõu-
aks ta teile arvatavasti järele. Samuti saad
nendega enam fraumi kaasa wõtta, nagu ka suu-
red hobused kiiremad on kui teised, samuti wä-

hemaga lepiwad. Soowin weel, et indiaanlane teid saadaks, sest selles olukorras on ta teile otse jumalikuks kingiks. Tema tunneb Sonorua kõrwet, nagu seda ükski mehhiplane ei tunne. Ja on ustam. Tal on wõlg tasuda ja ta tasub selle, ärge mõistke mind walesti. Miipea kui teie olete läinud, peidari ma Nelli, nii et Rojas teda majja tulles ei leia. Siis jään ma ootama, kuidas asjad arenemad."

Katjamehed olid kawaga nõus ja Thorne oli wäga tänulik.

"Hüwa, ristkeerime," lõpetas Belding. "Nüüd lähem ma ja kutsun Rojas'e. Aga kuulge, ma tahaksin heameelega teada, mis ta kirjutanud."

Thorne läks naise juure, kes wahetial minestufest oli toibunud.

"Mercedes, meil on kawatsus Rojas't kawaluslega petta. Kas wõid meile ütelda, mis ta on kirjutanud?"

Mercedes tõusis jalule, wõttis Thorne õlgadest kinni ja hoigas:

"Rojas wannub kõigi pühade ja püha neitsi juures — kui ta mind 24 tunni pärast kätte ei saa, paneb ta kogu küla põlema, tapab kõik mehed, wiib naised kaasa ja pistab lapsed katuseokaste otja."

Järgnes üldine waitus.

"Kõigi pühade ja püha neitsi juures!" kordas Laddy. Ta naeris — see oli külm, lõikaw, surmaw naer, mis oli tähendusrikas ja kole.

Jaki juust tuli kummaline karjatus.

"Baadate indiaanlast," sosistas Belding.

"Olgu ma neetud, kui ta iga sõna ei mõistnud. Ja mu härrad, ärge mõistke mind walesti, kui ta senjoor Rojas'e lähedale pääseb, siis saate näha, kuidas indiaanlase muga oskab töötada!"

Jaki oli astunud Mercedes'e juure ja silmitsest teda. Mercedes andis talle kätt. See wõttis selle, surus ta kummaliselt oma rinnale ja noogutas. Siis astus ta jälle eemale.

Kuid läbirääkimisest ei tulnud midagi wälja. Rojas ei leppinud millegagi.

Ruttu möödufid päewa wiimased tunnid. Dick rääkis Nelliga wähe, aga kuna ta asju pakkis, tundis ta südames tumedat walu.

Päite weeres; tuli widewit, siis õõ. Önneks oli taemas pisut pilwes. Gale nägi walgeid hobuseid oma uksest mööduwat kui tumme tonte. Hegi Blanco Diablo ei teinud kära, ja see oli hülgaw tunnistus jakile. Gale läks wälja Blanco Soli sadulama. Hobune nühtis oma walget mina ta õlga wastu. Siis tuli Gale tuppaga. Temal polnud nüüd enam muud midagi teha, kui oodata ja Sumalaga jätta. Mercedes tuli, nahkpüksid jalas ja mantel seljas, sale, wäike cowboy. Ta mustad silmad wälkusid. Julgus ja lootus tulistafid teda.

Gale tõmbas Nelli murka. Meiu wärikses, ja kui Gale tema kohale kummardas, polnud ta enam tagasihoidlik nagu enne. Gale wõttis ta kaisju.

"Lemmit, ma lahkun. . . Ja wõib olla, et ma enam kunagi."

"Dick, ära seda üttele," muuksus Nell, pead tema rinnale surudes.

"Wõimalik, et ma iial enam tagasi ei tule," jatkis Gale kindla häälega. "Ma armastan sind sest hetkest saadik, mil sind esimest korda nägin. Kas oled sinagi — mulle pisut hea?"

"Dick, armsam Dick, mu süda lõhkeb," koheles Nell ja wõttis ta ümbert kinni.

"Wõimalik, et su süda lõhkeb Mercedes'e, Laddy wõi Jimi pärast! Tahan midagi kuulda, mis otsekohe mind puudutab! Midagi, mis mind saadab mu pikal teel ja ühiku laagrilt ääres! Midagi, mis mind julgustab! Oh Nell, sina ei osta enesele kujukledda kõrbe waitust, seda hirmusat maailma, mis koosneb kiwist ja liiwast! Kas armastad sa mind?"

"Jah, jah! Oh, kuidas ma sind armastan! Seda ma ise ei teadnudki. Ma armastan sind wäga. Dick, ma saan sind ootama, sinu peale lootma ja sinu tagasituleku eest palwetama!"

"Kui ma tagasi tulen — kui ma tagasi tulen, kas tahad siis saada minu naiseks?"

"Mina — mina — jah," sosistas Nell ja juudles teda.

Belding tuli tuppaga, ütles midagi tasafesi.

"Nell, lemmit, ma pean minema," ütles Dick.

"Mina olen omakasupüüdja, wäike argpüks," hüüdis Nell. "See on nii tore, mis teetel! Peaksin teie julgusest rõõmu tundma, aga ei jõua. . . Wõitle, Dick, kui see peab olema! Wõitle wäese, kiusatud Mercedes'e eest! Seda südamlikumalt saan ma sind armastama. . . Oh! Ela hästi — ela hästi!"

Gale kiskus enese ta käte wahelt lahti. Ta kuulis Beldingi tasast häält.

"Jaki üttele, warajane tund on kõige parem. Temas ole kindel, Laddy. Pea meeles, mis ma ütlesin — jaki on jumalaand!"

Siis olid nad kõik wäljas puude all pimedas. Jaki hüppas Blanco Diablo turjale, Mercedes tõsteti White Womani selga, Thorne roonis Queeni sadulasse, Jim Lash istus juba wana hobusel, kes oli sama walge kui teised, aga kel puudus nimi. Laddy istus Blanco Torresi selga ja kahmas kahe pakihobuse pikad rattid kätte. Wiimseks tuli Gale Blanco Soliga.

Kui ta jalad jalgrauda pistis, heitis ta weel wiimase pilgu uksele. Nell seisis heledal tulepaistel, juuksed hülgawad, nagu hall, silmad tumedad, huuled awatud, käd sirus. See pilt

jät kustumatult Gale südamesse. Ta osutas käega ja kargas, siis käsitult sadulasse.

Blanco Sol hakkas traawima. Pime õo neelas nad enesesse.

11.

R a k t u s j a l a a m a.

Rülm, hall pimedus põgenes punase päikese eest, kui jati ratsajalga lastis papagogaewu juures peatada. Kõige pealt joodeti hobuseid, siis saadeti nad alla orgu rohku sööma, niipea kui nad olid sadulatest wabastatud. Mercedes külmetas. Ta oli wäsinud ja kange, aga õnnelik. Kui Gale temale waatas, soojenes ta pill.

Jim Lash tähendas, kui osawasti nad mäsajad olid kawalusega üle löönud.

"Nad on warsti meie kannul," wastas Ladd.

"Nad tegid tule üles, keetsid ja söid. Jati ütles ainja sõna: "Magada!" Laotati waibad. Mercedes jäi raskesti magama, pea Thorne õla najal. Aremus hoidis Thorne ärtwel. Lash ja Ladd magasid tule kõrval. Gale ja jati walwasid. Päike hakkas tõusma ja purustas pimeduse jääse palistuse. Meskiidipõõsastes komberdasid kodujäneseid. Gale ronis oru ääres kaljumäele ja walwas kaugele wahtides.

See oli laineline, joonik, käristatud kõrbe maastik, mis nende ees punakalt sirades seisis. Nimetute mäed käristasid idapoolse horitsfondi, kõrge, tumebad, juurepärased, ladmad udust piiratud. Nad olid waid 40 miili eemal, kuid wõis uskuda nagu oleksid nad wiis miili eemal. Gale mõtles ühele, kes seal nende warjus elas.

Jati hoidis hobustefarja hoolega koos ja juhtis nad ühelt wäikeselt rohuplatsilt teisele. Kolme tuuni pärast wiis ta nad jooma. Tagasi tulles ronis Gale mäelt alla, ratsanikud hakkasid liigutama. Mercedes äratati ja warsti rändas jalk jälle lääne poole, nende ees tantsimad warjud.

Jati ratsutas Blanco Diablol eesotsas. Org tajas lagedaks kõrbeks, haljus muutus halliks ja hallus punaseks. Maad katsid ainult kaktused ja kaljud. Jati ratsutas nii, kuidas maapind lubas, kord taja, kord ruttu, kord ronides, kord traawides, müüdis mäest üles ja siis jälle müüdis mäest alla, ikka ees. Päike tõusis palawalt — kõrgemale.

Tema oli ka aimus, kes tagasi ei waadanud. Mercedes tegi seda kõige sagedamini. Gale tundis ta põhjust, ei jaksanud ta ise sunnile wastu panna. Aga kõik oli ilmaaegu. Kedagi polnud näha.

Õhtu eel jäi indiaanlane äkki kaugele wahtima. Warsti selle järele leidis ta tabjajälje, mis osutas läände. Põhjast tulid teised jäljed. Gale arwates olid nad kaks päewa wanad.

Ladd arwas, üksainus päew. Indiaanlane raputas pead.

Ei juletud enam kaugele minna. Jati pööras lõuna poole ja ronis pikkamisi ühe järsu mäe harjale. Seal peatas ta ja ootas. Keegi ei küsinud temalt midagi. Ratsanikud kargasid maha jalgu sirutama ja Mercedes tõsteti tasasele kaljule puhkama. Ka Thorne oli pikkamisi kõrbe mõjule alistunud, mis inimese waikima paneb. Ta rääkis paar korda Galega ja soisitas siis Mercedesele midagi kõrma.

Päike weeres ja org mattus widewikku. Pimedus lähenes, heledad mäeladmad kahwatusid. Rahutult kaapitsid hobused, tahes edasi minna.

"Maloi!" hüüdis Jati.

Ta osutas käega ja ta filmad wahtisid kul-lipilgul mingisugusele plekile.

"Kas näed midagi, Jim?" küsis Ladd.

"Ei, aga ma usun, tema näeb midagi."

Järsku kaswas pimedus, kuni õo oru sügawama osa oma tiibade alla warjas.

Siis ajas Ladd enese äkki püsti, pööras hobuse ja ümises midagi oma ette.

"Arwan nii," ütles Ladd, ja esimest korda puudus ta häälel heatujuline toon. See kolas karedasti ja järskult.

Gale filmad, nii terawad kui nad olid, nägid wiimjena wäikesi tuletäppe, mis õöpimeduses näha olid.

"Laddy — laagrituled?" küsis ta ruttu.

"Nii tõesti kui sa seal seisad, mu poisil!"

"Kuipalju?"

Ladd ei wastanud, aga jati hoidis kae har-kusformil püsti. Wiis tulid! Suur jalk mäsajaid, rööwleid wõi nuid kõrberändajaid pidas Goijoodi mäel õõmaja.

Jati istus hetke aega liikumata kui kuhu sadulas, tema tõmmu nägu oli õhastmatu. Siis sirutas ta parema käe Nimetute mägede poole ja raputas pead. Sellejärele osutas ta sama mõjufalt Sonoyta oasi poole ja raputas pead.

Siis pööras ta Diablo pea lõuna poole ja hakkas mäest alla ratsutama. Tema olet ilmutas kindlust ja kõikumatusi. Ei Lash ega Ladd kahelnud ta otsuse diguses, aga nad wiiwitasid ja ilmutasid sellist kummalist, peaaegu tustast wastupanu, millist Gale nende juures iial polnud märganud. Rööwliid on kardetawad, Rojas samuti, niisama Comino del Diablo, aga see hiiglasuur, lage ja weewaene kaktuse ning laawakörbe, Sonora kõrbe, wõis isegi kõige julgema südame kartma panna. Gale tundis, kuidas kõik ta julgus langes. Ta kohkus hädaohu eest tagasi.

"Do, kuhu ta ratsutab?" hüüdis Mercedes. Tema hele häälel näis tee lahti murdnat.

"Wististi, ladv, jati ratsutab koju," wastas

Laddy wiifakalt. „Ja oma raskest seisukorras peaksiime Jumalat tänama, et keegi teed tunneb.“

Mad ratsutasid mäest alla ifka tumedamaks muutuva lõuna poole.

Alles kui neile pimedas tihedalt faktusesein vastu tuli, peatas indiaanlane weetul kohal. Ei olnud seal hobuste wett ega rohtu, ei inimestele tuld teetmisteks. Mercedes oli väga traagi, aga niipea kui ta oli joonud, uinus ta peaaegu silmapilkelt.

Koitud ajal olid põgenejad jälle sadulas. Rahemal ja paremal pool püüas neid jälitine faktusesein, mis peaaegjalikult lõuna poole suundus. Oli imetaolik waadata, kuidas indiaanlane

Siis jõudsid põgenejad lagedasse, tühjaks kõrbenud maailma. Müüride kaupa ümbritsejad neid laawakeeled, kuni nad äkki mäel lõppesid. Pikkamihi taganes kõrbeliiv laawapuru eest. Hobused wajasid jellesse ja keerutasid üles peent tolmku, mis inimesi pani kõhina ja hõbuseid puristama. Kuni kitsas tee laienes laiaks, madalamaks wäljaks, kus meskiidid laawa wärwid eemale surusid. Blanko Sol, kel kõige parem haifimine, teretas hirmudes wett. Kõik ktrustasid käiku.

Jakt pööras ümber laawaseina. Hobusterida järgnes temale. Ja Gale, kes wiimasena käis, nägi oma ees kahwatut weelonpi. — —

„Looduse“ kolmandamal romaaniwõistlustel kroonitud romaanide autorid.

Üliõpilane
Adalb. Kirschenberg,
esimese auhinnaga kroonitud
üliõpilaste elust wõetud romaani
„Puhastustule“ autor.

Ajakirjanik
Rudolf Sirge,
teise auhinnaga kroonitud huwitawa ainekuga romaani
„Rahu, leiba, maad“ autor.

Ajakirjanik, üliõpilane
Richard Janno,
teise auhinnaga kroonitud hõimuliikumist käsitawa romaani
„Metsmehe“ autor.

Diabloga olaste wahel kitsas käigus manööwerdas, nii et offkad hobust ei puudutanud. Teisi haawasid offkad, rebisid neil riideid, peatasid neid. Tee wiis läbi liiwase mäete, kahe mägestiku wahelt. Päew oli kuum ja palaw. Ratsus õitjes.

Lõunajal lastis jakt peatada. Beatuskohaks oli ta walinud wälja, kus kaswasid bisnagikatufed. Warsti selgus, mispärawast. Pika noaga lõikas ta waadifarnaste taimede ülemised otsad maha. Neist wõttis ta wälja pehme pudru, mida ta käte wahel pigistas. Alla nõusse kogus magus, wilu wesi, millest mehed ja hõbused juua said. Nii sumdis ta kõrbe metsitunud taimedki oma teenistusse.

Järgmisel hommikul juhiti Gale tähelepänu mitukümmend miili kõrgemal laawamäel kõrwale.

„Miks waatab jakt taha, Die!“ küsis Mercedes.

Gale kehast käis tuffatus läbi.

„Teeb ta jeda?“

„Iga paari hetke järele,“ wastas Mercedes.

Jakt juhtis Diablot ratsutitest, ta hoidis pead norus, kuna ta pikkamihi ja komistades üle konarlike laawa jannus. Gale pööras pead, esimest korda pärast Jorloru Riverist lahkumist. Kõrbe määratu kuristik tema jalgade ees näis olevat lai punane joon, lai roheline joon, lai hall joon, mis kõik ulatasid üles purpurifarwa harjade poole. See kõik oli nii hiitglasuur, et

raske oli üffitasju märgata. Gale armestas muidugi sellega, et Rojas neid jälgib, aga hulus näis olevat tema järele ringi maadata.

Jaki sammus edasi ja Gale silmitses teda tihti. Äkki nägi ta teda seisma jäävat ja tagasi vaatavat. Ladd tegi sedasama, siis ka Jim ja Thorne. Galegi ei suutnud seda tegemata jätta. Ja seitstaadik peatas ta tihti Blanco Soli, seisatas ja vaatas tagasi.

„Rojas tuleb meile järele,“ ütles Mercedes

Gale vaatas temale inimestades otsa. Tema ei ojanud noore proua häält seletada. Kui seft häälest rääkis hirm, siis ei suutnud ta seda sealt leida. Mercedes vahtis üle kirju mäekülje alla

Kogu ta teha näis äkki elustuwat ja sama ruttu tarduwat. Tema olekut ei mõidud walesti mõista, kuigi ta nägu polnud muutunud. See oli pruun ja kõwa nagu laawa ta jalgade ees.

Gale kahmas pikkfilma ja uuris selle kaudu ümbrust. Ja äkki roomas waatemäljale pikk hobuste ja inimesterida. Sõnatult ulatas ta klaasi Laddyle. See vaatas ja pomises midagi oma ette.

„On õhuliniis wiisteist miili kaugel,“ ütli ta siis. „See tähendab käies vähemalt kaks torda nii palju.“

Jimgi tarwitas klaasi ja wastas:

„Ufui, oleme päewa ja öö neist ees.“

„Looduse“ kolmandamal romaaniwõistlustel kroonitud romaanide autorid.

Üliõpilane
Edgar Saks,
kolmanda auhinnaga kroonitud romaani „Eraku“ autor.

Ernst Krusten,
kolmanda auhinnaga kroonitud antikwaaride elu kujutawa romaani „Minewiku jahil“ autor.

ja midagi temas, võib olla ta pill, tuletas Galele meelde jätti.

Järgnewal tunnii waatas jaki korduwalt taha ja ta seltsilised tegid ta eeskuju järele. Oli lõunatund, kui jaki puhata kästis; päife kõrmetas ja laawa hõõgas kuumasti. Plats, mis ta walinud, oli laawafüngas, kõrge mägi, kujsuurepärane wäljawaade. Hobused koondusid hunnikusse ja lasksid pead norgu. Ratsanikud tahtsid parajasti pakke ja sadulaid maha mõtta, kui jaki neid peatas.

Ta wahtis tarretult mäele, ei näidanud aga kaugele waatawat.

Äkki tuli ta suust kummaline karjatus, iseäralik hüüe Jaki osutas üle laawa; mäeweeru alla, näitas sõrmega, käewarrega, laelaga ja peaga — kõik ta teha osutas ühes juunas.

„On see Rojas?“ hüüdis Thorne hamaste wahelt.

„Jah, Thorne, see on Rojas, ja temal on vähemalt kaksteistkümmend meest,“ wastas Gale. Ja siis waatas ta Mercedesele.

See oli nagu ümber muundetud: kehastas oma rahwa kättemaksu, wiha, mõitmatut tulewainu.

Gale tõmbas sügawasti hinge

See oli naine, kes nende meeste hinge sügawuse liikuma pani. Wõidlingi poost kuulutatud mõitlus ootas neid. Ja milline mõitlus sellest sai! Rojasel polnud pakke, ta lähenes kiiresti. Ta oli oma mehed kullaga ära ostnud ja kõik nad wihtasid Mercedeselt.

Jaki ei waadanud enam taha. Ka Mercedes mitte. Kuid teised ei jõudnud endid pidada,

ja warsti järgnes heff, mil Gale tagaajajaid juba palja filmaga wõis jälgida.

Nad jõudsid mäe läänepoolse tipu kõige kõrgemasse latwa. See oli pikk mäeahel, järsk ja kõrge. Jaki ja ta walge hobu seisis ühe kraateri ääres, mis oli wäga suur ja wähemalt kolmsada meetrit sügaw; hobekarwa choya kattis ta punaste seinte roostekarwa plekke. Üle mäekülje alla woogas laamajõgede wõrk ja tabus kangel laineliste liiwapindide warju. Ja need liiwapingid piirasid silmanähtawalt lõpmatut, sinist merelahte. See oli Kalifornia merelaht. Teisel pool wett tõusid horisondi üdus üles taewa poole ujuwad mäed ja nende kohal rippus meerew päike punasena, kogu lagebale maastikule walades sünget walguft.

Galel ja wõib olla teistelgi oli kummaline näha, kuidas nende juht oma hobuse juhtis siledale teerajale, mis hirmsa kraateri äärt mööda edasi lookles. Gale waatas alla punasesse kuristikku, mis wõrdus põrgule. Wastaspoole tugewaid kaljusid mäsksis sinine, suitsutaoline udu. Siin oli jaki kodus. Ta liikus nagu inimene, kes wiimaks ometi oma ehtsade kodu kohta on jõudnud. Gale nägi, kuidas ta seisma jäi ja üle haigutawa kuristikku merelahe wete poole wahtis.

Gale aimas, et Jaki siin selle põrgukraateri kaldal ennast tahtis wiimase raske wõitluse wastu valmistada, ja ainus pill tema kummalistes, põhjatumatesse filmadesse teatas, et Rojas siin oma teenitud palga pidi pärima.

12.

Põrgukraater.

Nad läksid alla sinisest uduft ümbritsetud labürinti, woewaga ja juurt hädaohtu kartes. Kohati pidid nad Mercedesit kandma. Wiimaks muutus kaljupael, kus nad liikusid, pisut laiemaks, ja just nende kõrwal haigutas punane kraater.

Jaki lahkus müüd teerajalt ja hakkas üle konarliste laamawäljade alla ronima. Mõnikord rippus ta kogu kehaga kuristikku kohal. Minult kõige juurema raskusega järgnesid temale ta saatjad. Hobused ja patid olid nad kraateri äärde ühte arroyosse maha jätnud. Okasline choya raskendas nende ronimist. Wiimaks peatas indiaanlane sileda laawa kitsal terrasfil ja ta saatjad läksid üliettewaatlikult sinna alla. Selle terrasfi tagaseinal seisis mingisugune koobas, mille pind oli kaetud silmanähtawalt huumusega. Ladd ütles, seda koobast olla mäelambad kuu aega omale pelgupaigaks tarwitatud. Jaki roomas sinna sisse, laotas mõned wäiksed maha, asetask oma weepudeli ja toidukoti, mida ta ka kaugas kannud, sinna kõrwale ja

palus siis alandliku käeligtusega Mercedesit sinna tulla. Wäheste sõnadega ja mõne käeligtuse abiga seletas ta neile oma kawatust. Siia pidi Mercedes warju jääma. Mehed pidid ronima kraateri wastasseinale ja seal blokeerima teerada, mis alla orgu wee juure wiis.

Gale filmitses seda iselaadilist kaljupesat. See oli metsikum ja järsum kõigist kohtadest, mis ta iial näinud. Minult mõni lammas oleks wõinud ronida seinale koopta peal wõi ennast terrasfil alla wiival järjul laamaseinal hoibada. Tema jalgade ees siras kaktuste tihnik silmanähtawalt põhjatuna kuristikku kohal.

Ladd wõttis kõige wäheha rewolvri, mis tal oli, ja andis selle Mercedesile.

„Waja on kõigele waluis olla,“ ütles ta lihtalt. „Wististi ei waja teie seda. Kui aga —“

„Ta ei lõpetanud, ja ta waitimine ütles enam kui sõnad. Mercedes waatas temale wälkuwail silmil otja. Thorne oli ainus, kes oli julguse kaotanud. Tema lahkimine Mercedesest oli kiire ja haawaw. Siis läksid nad kõik ettewaatlikult jalkile järele.“

Nad ronisid üles kraateri äärele ja sammusid seda mööda edasi. Waewaga ja elu hädaohusse andes ronisid nad sügawatest pragudest üle ja jõudsid lõpuks teerajale, mida mööda tagaajajad pidid tulema. Jaki läks üles kõrgemale kohale ja waatas seal ringi. Teised walisid enestele sügawad praod, mis neile warju andsid. Seal wõtsid nad istet, panid püssid ja rewolvrid kääst ja wõtsid padruniwõõd keha ümber ära. Siis jäid nad ootama.

Ladd oli wäga rahutu ja karsitu; iga paari hetke järele tõusis ta, waatas esiti üles mäele ja siis paremale poole, kus Jaki tume kogu kraateri ääres seisis Thorne jäi ikka waitemaks: teda oli wallanud süngel wiha. Gale polnud rahulik, ta meeled olid pingul, aga ta mõtiskles tulewatele sündmustele.

Dunnid wenisid. Ühes päikese kõrgeletõusmisega kaswas palawik, kõwenes udu, muutus laawa pealispind punasemaks. Äkki märkas Ladd hõmmastudes, et jaki oma kohalt oli kadunud. Sin lask fargas jalule ja sidus enesele padruniwõõ ümber. Tema hallide filmade pikk rändas pikkamisi kõrguselt alla, peatus kaheldes ja libises siis edasi.

„Uun, nu filmad ei kolba enam,“ ütles ta. „Wõimalik, et selles see nectud wirwendus süüdi on. Aga mis on need pagana liikuwad täpid seal ülewal?“

„Jah, näen neid, need on mäelambad,“ wastas Ladd.

Gale wõttis klaasi ja hakkas mäekülgi waatlema, lähedalt alates ja ikka kaugeemale minnes. Äkki peatas ta.

„Mäen poole tosinat wäikefleid pruune loome. Näiwad olewat lambad. Aga mina ei osta lammasi antiloohist eraldada.“

„Wististi on need lambad,“ ütles Laddy.

„Arwan, waata enam ida poole ja otji sealt pika laawaseina alt — sealt — siis näed, mis mina näen,“ ütles Jim.

Klaas ronis kõrgemale ja tegi ringi, waarus siia ja sinna, ja peatus siis tarretult. Walitjes hingetu waikus.

„Meliteist hobust — faks pakkidega — paar tükki ratsameestega — paar ilma ja loukamas,“ ütles Gale pikkamisi.

Ülewal rajal tuli nähtawale jahi ja jooksis. Äkki nägi ta oma kaaslast, jäi seisma, wibus tas käsi ja osutas. Siis kadus ta, nagu oleks laawa ta neelanud.

„Anna mulle klaasi,“ ütles äkki Jim Lash.

„Mäen punast, ütlen Teile . . . Noh, nii wiletsad kui mu silmad, nad on dieti näinud. Rojas on oma meestega teerajalt lahkunud.“

„Ega sa ometi arwa, et nad hirmsale mäeweerule sõandawad tulla, Jim?“ küsis Ladd.

„Kindlasti. Seal nad on — tulewad itka lähemale, ronivad ühtlasi mäest alla.“

„Wõimalik, et Rojas läheb hulluks. Näib, nagu —“

„Wõtaks neid tont, nüüd on need mehhi lastenarud kadunud! Kadunud! Sinna, mäewalt pool miili siit — kogu põis — kadunud!“

„Nad peitunud laawa koorikus wõi on alla mõneste praosse roninud. Warsti ilmuvad nad jälle. Pange hoolega tähele, poisid; usun, Rojas saadab oma mehed laiali!“

Mööbusid minutid, aga mäel ei liikunud midagi. Iga mees ronis laawa taha soodsale waatekohale. Nad olid väga ettevaatlikud ja jäid kofku. Kõik waikisid ja silmitsesid wahetewahel Galet, kes klaasiga waatas, aga midagi polnud näha. Piskad tumid mööbusid siis kaswawa põnewuse all.

„Siitamaani oli waid jahi naljatask, nüüd läheb kõik naljatask,“ ütles Ladd.

Tõesti, jahi kummaline näoilme, waikiw teugjoud ja sünge iseloom olid meestele mõju awaldanud. Sünge lagedus, kurb maastik juwendasid wõistatuslikkuse ebamäärast tunnet. Ja nüüd tegi Rojale salga kadumine, pikk ootamine ja nägematu waenlase ähwardaw teadus nende seisuforra väga kummaliselt ja isearaliselt.

„Arwan, mehhi laste taga seisab tark pea,“ wastas Jim. „Wõimalik ka, et ma Rojast pole dieti hinnanud . . . Kui asi ometi furd juba algaks!“

„Poisid, waadake sinna!“ hüüdis äkki Lash, kes ka juba närwilikult sai, kuigi ta muidu

külmawereline oli. „Seal all, pahemal pool — arwatawasti sadawiiskümmend meetrit. Kas Te midagi ei näe, laawaprao kõrwal, choya taga? Arwasiu esiti, et on lammas. Aga see on jahi!“ . . . Roomab kui siisalik! Kas te ei näe?“

Restis paar sekundit, eme kui Jimi kaaslasted indiaanlase ära nägid. Piskali maas nagu uss, roomas jahi uskumata kiirusega edasi. Tema osawus oli seda imelikum, et ta just kardetud choya alt näis läbi roomawat. Wahete wahel peatas ta ja waatas ringi.

Ta seisus ühes liinis suure laawafakiga, mis oli mäe kõrgemaks tipuks. See tipp oli ratsameestest arwata weerand miili eemal.

„Ta tüüris selle tipu poole,“ ütles Ladd. „Nüüd pikaldajemalt. Nüüd peatab ta mõne choya taga. Tõuseb — ei, põlwitab . . . Noh, wõtku pagan!“

„Laddy, waata furd selle laawaharja poole,“ Jim Lash waljusti. „Nüüd awaneb asi. Waadake! Seal ronib Rojas oma meestega. Hobuseid pole näha! . . . Diet, wõta klaas ja üttele meile, mis sünnib. Mina pean jahi filmas ja teatan, mis ta teeb!“

Selgesti, peaaegu, nagu oleks ta neid wõinud käega kouda, nägi Gale Rojast ja ta mehi enese ees. Nad ronisid suure maewaga pragulist laawat mööda üles. Nad olid raskesti relwastatud. Kammused, nahkpüksid, kaelarästikud puubusid. Gale nägi nende tõmmu nägusid, muste juukseid, räpaseid, karestatud riideid, mis furd olid olnud walged.

„Nad on peaaegu ülewal,“ ütles Gale. „Näe, nüüd jääwad nad seisma. Mäen Rojast. Hirmus näeb ta wälja. Ja — püübid, üks indiaanlane! Papago! Weldingi endine karjane! . . . Ta osutab esiti siia, siis alla. Kirjeldab Rojasele teeraja isearaldufi!“

„Poisid, jahi on nende narakate lastekaukusel,“ ütles Jim Lash. „Tõstab pikkamisi püüfi — mu Jumal. Kui aeglane ta on! Nüüd fihhib ta kellegile. Ei tea kellele. Aga ma loodan, et walib Rojase.“

„Jahi on hea kütt. Ta wõtab Rojase,“ jattas Gale.

„Rojase — jah!“ hüüdis Thorne kirglikus ärewuses.

„Ei,“ kassetas Laddy põlglikult. „Mu härwad, wõite fihhla wedada, et jahi papago maha laskeb. See äraandlik indiaanlane tunneb lamaste peiduurfaid ja teid. Ta jutustab Rojasele —“

„Laddy! on õigus,“ hüüdis Gale. „Papago sai haawa, ta käsi langeb; ja ta ise kukub kummuli!“ (Särgneb).

Tõtt ja nalja.

Mis veel?

Proua Nugis (naabrinnale): „Arge laske oma kanadel alati minu aias joosta. Nad rüütawad kõik mu salati!“

Proua Kugis (hammustawalt): „Soowite wist, et nad sinna p aksid munema?“

Usuõpetusetunnil.

Õpetaja jutustab lastele Joonase ja walaskala lugu. Kogu klass imestab seda. Õpetaja tahab edasa mõju veel edasi nautida ja küsib:

„Kas wõib keegi enesele suuremat ja tore-damat imet kujutleda?“

Üks wäike poiss tõstab tagumises reas käe püsti.

„Noh?“ küsib õpetaja temalt.

„Kui Joonas oleks walaskala ära neelanud!“

Magamisewahend.

Kirjanik: „Praegu kirjutab mulle keegi härra, et ta kaks jaamawahet üle oma sihtjaama reisinud, sest et ta enne reisi minu uuema nowelli oli ostnud.“

Tuttaw: „Sellest wõite näha, kui kardetaw on raudteel magada!“

Laksuw kiitus.

Mitte kaua enne oma traagilist surma istus wene luuletaja Pushkin teatris kahe noore mehe kõrwal, kes keskpärasele näitlejannale — Assenkowale — lõpmatult käsi plaksutasid. Kuna nad Pushkinit ei tunnud ja nägid, et nende ebajumala mäng ta külmaks jättis, hakkasid nad omawahel sosistama ja seletasid lõpuks kaunis waljusti, et nende naaber rumal on.

Pushkin pööras ruttu nende poole ja ütles:

„Mu härrad, Teie nimetasite mind rumalaks. Olen Pushkin ja wõiksin teile nüüd nõõda kõrwu anda, kuid ei taha seda teha: Assenkowa wõiks arwata, et ma temale plaksutan!“

Mõju.

Anton Tshchhow ja Maksim Gorki waatasid kord — see oli veel enne sõda — kuulsas Kunstiteatris tuntud Tshchhowi draamat „Kirsiaed.“ Mitte parketis, waid näiteseinte taga. Teise akti keskel müksas Gorki Tshchhowi ja osutus ühele

isikule teises reas, kes magas: „Sellist mõju awaldab sinu tükk waatajale. Paremat arwustust ei wõi sa soowida!“

„Eksid, armas sõber,“ wastas Tshchhow muitates. „See mees oli eie sinu „Põhjas“ ja magab veel praegu edasi!“

Juuksesalk.

Edmond Rostandi pojalt Mauricel, kes ka ise suur kirjanik, on palju waenlasi, kes temale ta pilget pahaks panewad. Keegi Comédie Française tuntud näitlejanna tahtis hiljuti suuremas seltskonnas noorele luuletajale ta hammustawate märkuste eest kätte maksta, wõttis kunstniku ühest juukselokist kinni ja ei lasknud seda enam niipea lahti:

„Wabandage, härra, ma arwasin, et Teie juuksed on waled.“

Koosolijad muigasid, draamakirjanik naeratas ja ei lasknud tasumist kaua oodata. Mõni minut hiljem wõttis ta näitlejanna lokist kinni ja waata, see jäi tema kätte. Näitlejanna punastas häbis. Rostand aga naeratas wõidurõõmsalt:

„Wabandage, armulise preili, ma arwasin, et Teil õiged juuksed peas on!“

Kas olete kuulnud?

„Kas olete kuulnud? Keegi õpetlane on leitud tanud masina, mis mõõdab noorte neidude punastamist.“

„Suurepärane!“

„Ja nüüd katsub ta leitud masinat, mis meieaegse noore neiu punastama paneb.“

Muidugi.

„Mina ja minu naine oleme wiimase kolme kuu jooksul ülihästi läbi saanud.“

„Ja siis?“

„Siis tuli ta tagasi!“

Arusaadaw.

„Ema, kas see on juukseõli?“

„Ei laps, see on liim.“

„Noh, siis ma ei imestagi, et mul müts peast enam ära ei tule!“

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60	$\frac{1}{2}$ aastas	Kr. 10.—
$\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.)	„ 4.—	1 „ (2 nr.nr.)	„ —.80	$\frac{1}{2}$ „	„ 5.—
$\frac{1}{4}$ aast. (6 nr.nr.)	„ 2.25	Üksiknumber	„ —.40	$\frac{1}{4}$ „	„ 2.50

WÄLISMAILE:

fellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Wastutaw toimetaja P. Grünfeldt.

Wäljaandja Kirjastus-õfaihisus „Arens“.

Trükitud „Edu“ trükitojas E. Armpaßi t. 40, Tallinnas.

**Täiendage oma raamatukogu
kõidetud „Romaani“ aastakäikudega:**

Aastakäik	1922	ilu- ja poolnaahkköites	7.—
"	1923	" " "	9.—
"	1924	" " "	950.
"	1925	" " "	950.
"	1926	1927 ja 1928 a.	950.

Kõitmata 2.—kr. odavam. Saada kõigist suurematest rmtkpl. ja talitusest, **Müürlahe tän. 16, telefon 12-53**

MAX JOHANSON

Rätsepaäri

Tallinnas, Lühikejalg 6

Kõnetraat 30-89

Olles saavutanud Londonist värviküllaseid sügisriideid oman kaudu nima lootuse soovitada neid oma lugupeetud — tellijaskonnale. —

Austusega **M Johanson**

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928—üksikuid numbreid võib saada talitusest harilikku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbrihinnaga 40 snt.; 6 nr. ¼ aasta hinnaga (225 snt.) 12 nr. ½ a. hinnaga (400 snt.); 18 nr. 625 snt.

1922. a. Nr. 2—18 üksiknumbrid 30 snt.; 6 nr. 170 snt.; 9 nr. 250.—; ¼ aastakäik (18 nr.) 500 snt.

T A P E E T E

uuemates maitserikastes mustrites, suurimas valikus ja **seinapappi** soovitab wõistlemata odawalt

ISAK WEELMANN

eri-tapeediäri TALLINNAS.

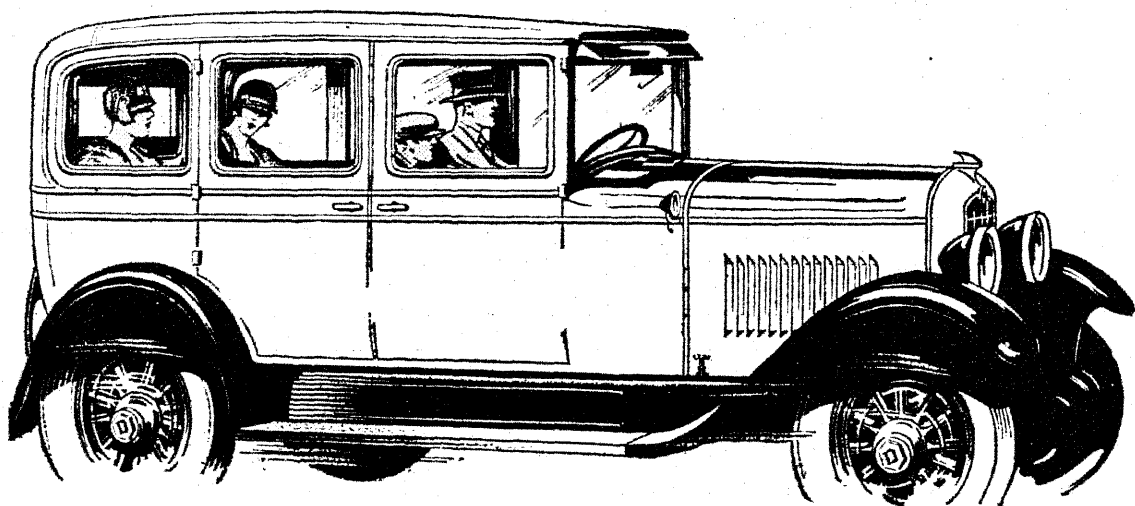
W. Tartu mnt. nr. 22. omas majas.

kõnetr. 5-82.

Alati hea, nüüd parem kui kunagi warem

on

DURANT

Uued mudelid omawad ilu, häduse ja peensusse — kooskõla ja mugawuse — üle kõige ootuste nende madala hinna juures.

AINUESINDAJA
EESTIS:

HEINR. LAGUS,

TALLINN, MÜÜRIVAHE, 16, LAENUPANGA MAJAS, UKS B. TELEFON 12-53.